

How to get back on track?

Onderzoek naar de behoeften van jongvolwassen delinquenten tijdens de re-integratie.

Assist Jeugdwerk, Venlo

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Pedagogiek, te Nijmegen

14-5-2018

Aniek Sanders - 547498

Maureen Drabbels – 550239

Eerste beoordelaar: Neeltje Zegers

Tweede beoordelaar en tevens projectbegeleider: Conny Stolk

Opdrachtgever: Johnny Driessen

How to get back on track?

Onderzoek naar de behoeften van jongvolwassen delinquenten tijdens de re-integratie.

Auteurs:

Aniek Sanders - 547498

Maureen Drabbels - 550239

Dit onderzoek is verricht ten behoeve van het studieonderdeel
“Onderzoek en Innovatie” van de opleiding Pedagogiek

Opdrachtgever:

Johnny Driessen – Assist Jeugdwerk

Uitgevende instantie:

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Pedagogiek

Plaats van uitgave:

Nijmegen

Projectbegeleider:

Conny Stolk

Datum voltooiing onderzoek:

Juni 2018

Aantal woorden:

15294

Voorwoord

“Verder gaan betekent niet dat je vergeet. Het betekent alleen dat je accepteert wat plaatsvond en besluit door te gaan met leven.”

(Voor positiviteit, z.d.)

Het onderzoeksrapport ‘How to get back on track’ is gedurende vier maanden tot stand gekomen in samenwerking met de organisatie Assist Jeugdwerk. Het rapport is tevens ten behoeve van het studieonderdeel ‘Onderzoek en Innovatie’ van onze studie HBO-Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Graag zouden wij een aantal mensen bedanken.

Wij willen Johnny Driessen (opdrachtgever) en Ikram Akkouch (gedragswetenschapper) bedanken voor de ondersteuning, feedback, openheid en enthousiasme tijdens het onderzoek. Daarnaast willen wij het Ministerie van Justitie en Veiligheid, Reclassering Nederland en Johnny Driessen bedanken voor het werven van de respondenten. Ook de reclasseringsmedewerkers, die op welke manier dan ook een bijdrage hebben geleverd, willen wij graag bedanken. Daarnaast willen wij uiteraard de respondenten hartelijk bedanken, dat wij hen in het kader van ons onderzoek, hebben mogen interviewen. Verder gaat onze dank uit naar Conny Stolk (projectbegeleider) voor haar feedback en ondersteuning. Ook alle andere medewerkers van Assist Jeugdwerk en mensen die ons van feedback hebben voorzien zijn wij dankbaar.

Het onderzoek heeft zich gericht op de behoeften van jongvolwassen delinquenten bij de re-integratie¹. Wij hopen dat dit onderzoeksrapport voor Assist Jeugdwerk een bijdrage levert aan de begeleiding van deze jongvolwassenen. Wij kijken met een tevreden gevoel terug op onze afstudeerperiode en het uiteindelijke resultaat dat wij samen met bovengenoemde personen hebben kunnen bereiken.

Wij wensen u veel plezier met het lezen van dit onderzoeksrapport.

Aniek Sanders en Maureen Drabbels

¹ Een goede terugkeer in de samenleving (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-a).

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding van het praktijkonderzoek	7
1.2 Context van de praktijkorganisatie	8
1.3 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2 Probleemanalyse	10
2.1 Analyse van het probleem in de praktijk	10
2.2 Analyse van het probleem in de literatuur	15
2.2.1 Recidivisten	15
2.2.2 Jongvolwassen delinquenten	16
2.2.3 Re-integratie en nazorg voor jongvolwassen delinquenten	21
2.3 Conclusie probleemanalyse	24
2.4 Probleemstelling	25
2.4.1 Doelstelling	25
2.4.2 Onderzoeksvraag	25
2.4.3 Deelvragen	25
2.4.4 Definiëring van begrippen uit de onderzoeksvragen	26
Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek	27
3.1 Onderzoeksbenadering	27
3.2 Participanten	27
3.3 Procedure van onderzoek	28
3.4 Meetinstrumenten	30
3.5 Analyse	31
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit	32
Hoofdstuk 4 Resultaten	34
4.1 Categorie A: Toekomst	34
4.2 Categorie B: Basisvoorwaarden die na hulp gerealiseerd zijn	35
4.3 Categorie C: Basisvoorwaarden die gerealiseerd zijn	36

4.4 Categorie D: Basisvoorwaarden die niet gerealiseerd zijn	37
4.5 Categorie E: Gemiste ondersteuning	38
4.6 Categorie F: Helpende ondersteuning	39
4.7 Categorie G: Invloeden sociaal netwerk	40
4.8 Categorie H: Moeilijkheden na delict	41
4.9 Categorie I: Re-integreren	42
Hoofdstuk 5 Conclusies en discussies	44
5.1 Conclusies deelvragen	44
5.1.1 Deelvraag 1	44
5.1.2 Deelvraag 2	45
5.1.3 Deelvraag 3	46
5.2 Conclusie onderzoeksvraag	47
5.3 Aanbevelingen voor de praktijk	48
5.4 Suggesties voor vervolgonderzoek	49
5.5 Discussie	50
Literatuurlijst	52
Bijlagen	57
Bijlage 1 Interviewgids	57
Bijlage 2 Tabel respondentgegevens	62
Bijlage 3 Afspraken transcriberen	63
Bijlage 4 Codelijst	65
Bijlage 5 Overzicht categorieën	66
Bijlage 6 Verklaring van geheimhouding	67

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen de organisatie Assist Jeugdwerk in Venlo. De medewerkers binnen de organisatie houden zich bezig met opbouwwerk en bewonersondersteuning. De medewerkers werken regelmatig met jongvolwassen delinquenten, dit zijn jongeren in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar, die in aanraking zijn geweest met justitie. Het is hen opgevallen dat het deze doelgroep niet lukt om op zelfstandige wijze hun leven op te pakken. Veel van deze jongvolwassenen vallen terug in crimineel gedrag. Vanuit Assist Jeugdwerk is het idee ontstaan om een app te ontwikkelen, met daarin handvatten die de jongvolwassen delinquenten kunnen helpen te re-integreren. Vanuit het programma Startup in Residence², georganiseerd door de overheid, heeft Assist Jeugdwerk de kans gekregen om een hulpmiddel te ontwikkelen voor jongvolwassen delinquenten. Het doel hiervan is om jongvolwassen delinquenten beter te laten re-integreren en hierdoor het recidivepercentage³ omlaag te brengen. De organisatie wil bij het ontwikkelen van de app zoveel mogelijk aansluiten bij de doelgroep. Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken wat jongvolwassen delinquenten nodig hebben om te re-integreren. Zo zou er vervolgens passende ondersteuning geboden kunnen worden, die aansluit bij de doelgroep. Dit door bijvoorbeeld de app te laten gebruiken. De onderzoeksvraag hierbij luidt als volgt: **‘Wat hebben jongvolwassen delinquenten, in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar nodig om te re-integreren in de samenleving?’**. Daarbij zijn drie passende deelvragen opgesteld:

- Welke factoren zorgen volgens jongvolwassen delinquenten voor re-integratie in de samenleving?
- Welke ondersteuning na het gepleegde delict wordt door de jongvolwassen delinquenten als helpend ervaren?
- Waar lopen jongvolwassen delinquenten tegenaan tijdens de re-integratie?

Om antwoord te krijgen op bovenstaande onderzoeksvraag is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Er zijn interviews afgenomen bij vijf jongvolwassen delinquenten. Om de betrouwbaarheid te waarborgen en interpretaties te voorkomen, zijn de interviews uitgewerkt in transcripten. Uit de interviews is naar voren gekomen dat jongvolwassen delinquenten problemen ervaren op de volgende gebieden: huisvesting, werk en inkomen/opleiding, financiën, zorg, het in bezit zijn van een identificatiebewijs en een sociaal netwerk. Dit blijken tevens belangrijke factoren om te re-integreren in de literatuur die wij geraadpleegd hebben. Naast deze belangrijke factoren, kwamen er nog andere factoren naar voren die helpend zijn om te re-integreren, zoals: invulling van vrije tijd, sport, geduld, positiviteit, het vermijden van

² Dit is een innovatief programma waarin de (Rijks)overheid samenwerkt met startups (Rijksoverheid, 2017).

³ Het aantal personen dat binnen twee jaar opnieuw in aanraking komt met justitie (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017).

slechte dingen, afstand doen van verkeerde vrienden, het afsluiten van het verleden en motivatie voor een bepaald doel. Kortom, jongvolwassen delinquenten blijken behoefte te hebben aan mentale en praktische ondersteuning bij het re-integreren. Naar aanleiding van deze uitkomsten van het onderzoek zijn er een aantal aanbevelingen gedaan voor de praktijk. In het aanbevelingsrapport dat ontwikkeld zal worden aan de hand van dit onderzoek, worden daarnaast aanbevelingen gedaan gericht op de app. Zo is het belangrijk dat jongvolwassen delinquenten op weg worden geholpen bij het vinden van de juiste instanties op het gebied van: huisvesting, werk en inkomen/opleiding, financiën, zorg en identificatiebewijs. Daarnaast is het goed om een jongvolwassen delinquent te ondersteunen bij het oppakken/onderhouden van het sociale netwerk. Ook is het belangrijk om een jongvolwassen delinquent op een positieve manier te benaderen en te motiveren voor een bepaald doel. Als laatste helpt het om jongvolwassen delinquenten te motiveren om hun dag in te vullen.

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Aanleiding van het praktijkonderzoek

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid organiseert als eerste bestuursdepartement een Startup in Residence programma, ook wel SiR genoemd (Rijksoverheid, 2017). Dit is een innovatief programma waarin de (Rijks)overheid samenwerkt met startups⁴. De overheid legt startups maatschappelijke vraagstukken voor, op het gebied van straffen en beschermen. Een van deze vraagstukken richt zich op het bouwen en testen van een innovatieve tool, die jongvolwassen delinquenten helpt bij het structureren van het dagelijks leven en het bevorderen van zelfredzaamheid (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2017). Het blijkt dat 47,1% van de ex-gedetineerden binnen twee jaar opnieuw de fout in gaan en dat deze groep moeilijkheden ervaart na het vrijkomen. Zij ervaren vooral moeilijkheden met het terugvinden van een juiste structuur in de samenleving. Recidivevermindering blijft een prioriteit gezien de maatschappelijke overlast.

Assist Jeugdwerk is een organisatie die werkt met jongeren in de wijk. Zij zien veel jongvolwassenen terugvallen in crimineel gedrag. Driessen, medewerker van Assist Jeugdwerk (persoonlijke communicatie, 22 februari 2018) zou graag willen zien dat jongvolwassenen zelfstandig hun leven oppakken, in plaats van onder begeleiding van hulpverlening. Vanuit dit signaal is het idee ontstaan om een app te ontwikkelen voor jongvolwassen delinquenten. Het doel van deze app is jongvolwassen delinquenten structuur te bieden in het dagelijks leven, zodat zij hun leven weer zelfstandig op de rit krijgen en niet terugvallen in crimineel gedrag.

Onder jongvolwassen delinquenten wordt in het onderzoek bedoeld: Jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar die in aanraking met justitie zijn geweest.

Kortom blijkt zoals hierboven beschreven dat het recidivepercentage te hoog is. Dit komt onder andere doordat jongvolwassen delinquenten niet re-integreren en daardoor het risico lopen om terug te vallen in crimineel gedrag. Tijdens de ontwikkeling van de app was het allereerst van belang om te onderzoeken wat deze groep jongvolwassen delinquenten nodig heeft om te re-integreren in de samenleving. Assist Jeugdwerk wilde geen app bouwen vóór de doelgroep, maar samen mét hen.

⁴ Startende bedrijven die een mondiaal probleem op willen lossen (Keswiël, 2016).

Dit onderzoek heeft zich specifiek gericht op wat jongvolwassen delinquenten in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar nodig hebben nadat zij in aanraking zijn geweest met justitie, zodat zij op zelfstandige wijze hun leven weer op de rit kunnen krijgen. Jongvolwassenen zijn bevraagd naar hun behoeften tijdens en na de straf. Deze informatie heeft richting gegeven aan de inhoud van de app. Uit het onderzoek zijn aanbevelingen voortgekomen, die door Assist Jeugdwerk meegenomen zijn tijdens de ontwikkeling van de app. Tijdens het onderzoek was het de insteek om 'de app' los te laten, om op deze manier een transparant onderzoek uit te kunnen voeren. De onderzoekers hebben de jongvolwassenen geïnterviewd zonder hen te beïnvloeden met de ontwikkeling van een app. Nu er bekend is wat deze jongvolwassenen nodig hebben, kan hier in de app op aangesloten worden. Daarnaast zijn er andere aanbevelingen uit het onderzoek voortgekomen. Deze zijn gericht op een andere vorm van ondersteuning.

1.2 Context van de praktijkorganisatie

Assist Jeugdwerk is een organisatie die opgericht is door drie mannen. Daarnaast hebben zij één werknemer in dienst en zo nu en dan krijgen zij versterking van stagiaires.

De medewerkers van Assist Jeugdwerk zijn kort gezegd generalisten zoals Driessen dit benoemd (persoonlijke communicatie, 22 februari 2018), zij zijn veelzijdig in hun vakgebied. Voor het grootste gedeelte zijn zij bezig met opbouwwerk, zoals het bieden van bewonersondersteuning, het signaleren van groepen jongvolwassenen op straat, waarmee zij in gesprek kunnen gaan. Assist Jeugdwerk is onderdeel van buurtteams, waar individuele casussen opgepakt worden. Maatschappelijk werkers vragen de medewerkers van Assist Jeugdwerk regelmatig om mee te denken over bepaalde casuïstiek. De organisatie is ook gericht op het ondersteunen van vrijwillige initiatieven. Daarnaast geven de medewerkers van Assist Jeugdwerk trainingen op intercultureel gebied aan jeugdzorginstellingen.

De missie van de organisatie is: "Iedereen de gelegenheid bieden om op te groeien tot een zelfredzame volwassene, die op zijn/haar eigen manier een bijdrage levert aan de maatschappij" (Assist Jeugdwerk, z.d.). Daarnaast is de visie als volgt: "Het geloof dat iedereen een talent heeft". Assist Jeugdwerk wil iedereen de hulp en ondersteuning bieden die zij nodig hebben om hun talenten te ontdekken en deze optimaal te ontwikkelen. Iedereen krijgt de mogelijkheid om met zijn of haar talent aan de slag te gaan.

De vier belangrijkste kenmerken van Assist Jeugdwerk zijn:

- Betrokkenheid;
- Resultaatgericht;
- Transparant zijn;
- Participatiegericht.

1.3 Leeswijzer

In dit onderzoeksrapport wordt in hoofdstuk 2.1 het probleem in de praktijk beschreven. Hiervoor zijn enkele mensen gesproken, één medewerker van Assist Jeugdwerk (de opdrachtgever) en twee reclasseringsmedewerkers. In hoofdstuk 2.2 is een literatuurstudie gedaan, waarbij informatie is beschreven die relevant is voor het onderzoek. De conclusie komt daarna aan bod in paragraaf 2.3. Hier wordt de praktijk en de literatuur aan elkaar gekoppeld. De doelstelling en onderzoeksvragen zijn in 2.4 opgesteld, daarbij worden ook de relevante begrippen gedefinieerd. Verdergaand wordt in hoofdstuk 3 de methode van onderzoek uitgebreid beschreven op zes verschillende punten. Hierna volgen in hoofdstuk 4 de resultaten die er uit het onderzoek zijn gekomen. Aansluitend zijn in hoofdstuk 5 de conclusie, de aanbevelingen en de discussie te lezen. Als laatste volgt de literatuurlijst en de bijlagen.

Hoofdstuk 2

Probleemanalyse

“Als ik een scooter zie staan met de sleutels er nog op dan zegt de linkerkant van mij: pakken en weggaan, dan heb ik zo een paar honderd euro verdiend. De rechterkant van mij zegt: niet doen, want dan word ik misschien weer gepakt” (Cooiman, Villerius, & Kootstra, 2018). Dit is een voorbeeld van de gedachten van een gedetineerde jongen die zijn leven weer probeert op te pakken.

2.1 Analyse van het probleem in de praktijk

De heer Johnny Driessen is de initiatiefnemer van het idee om een app te ontwikkelen voor jongvolwassen delinquenten, met als doel structuur aan te brengen in het dagelijks leven wat leidt tot een grotere zelfredzaamheid bij deze doelgroep (J. Driessen, persoonlijke communicatie, 22 februari 2018). De heer Driessen is een van de werknemers van Assist Jeugdwerk en tevens de opdrachtgever van dit onderzoek. De heer Driessen heeft zijn idee opgestuurd naar het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Begin december is dit idee uitgekozen, wat betekende dat Assist Jeugdwerk het idee verder uit mocht gaan werken tot een app. Voor de analyse in de praktijk is er daarom gekozen om een gesprek te voeren met de heer Johnny Driessen. Driessen werkt op dit moment als jongerenwerker/bewonersondersteuner. In zijn werkveld heeft hij contact met jongvolwassen delinquenten. Er is ook een gesprek gevoerd met mevrouw Staarink, zij is een van de contactpersonen vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Daarnaast zijn er nog twee gesprekken gevoerd met reclasseringsmedewerkers uit de regio Eindhoven: de heer Van Glabbeek en de heer Nemelc (ex- jeugdreclasserder). Aan hen is gevraagd hoe zij aankijken tegen het re-integreren en recidiveren van jongvolwassenen en wat zij zien in de praktijk.

Uit de praktijk blijkt dat er verschillende factoren meespelen, die bepalen hoe een jongvolwassene zijn leven invult voor en na een straf.

Zo vertelt Driessen (persoonlijke communicatie, 22 februari 2018) dat er niemand bewust kiest voor het criminele pad. Vaak zien jongvolwassenen geen andere opties meer. Hij heeft zelf ook op het randje van criminaliteit gezeten, het is dan de kunst om de juiste keuzes te maken vertelt hij. In die tijd heeft Driessen ervoor gekozen om zijn vriendengroep te laten vallen en voor zijn ambities te gaan. Dit heeft hem geholpen om van de criminaliteit weg te

blijven. Het is belangrijk om jongvolwassenen in te laten zien dat er andere keuzes zijn. Hij denkt ook dat extreme motivatie in een bepaald iets een belangrijke factor kan zijn voor jongvolwassenen, om hun leven weer op de rit te krijgen. Wanneer er verveling ontstaat dan bestaat de drang om 'verkeerde' dingen op te zoeken. Naast de bovenstaande factoren zijn er ook andere factoren die volgens hem meespelen, namelijk: structuur aanbrengen in het dagelijks leven, een goede baan, een (nieuw) sociaal netwerk, geen middelengebruik en een reëel toekomstbeeld (bijvoorbeeld niet te hoge verwachtingen hebben, van onder andere het inkomen). Het recidive probleem hangt dus af van het re-integreren in de samenleving. Wanneer het jongvolwassenen, door deze bovengenoemde factoren niet lukt om te re-integreren in de samenleving, zullen zij verhoogd risico hebben om te recidiveren. Een aantal vaardigheden die nodig zijn om mee te komen in de samenleving zijn volgens Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018):

- De weg weten naar instanties/oriëntatiegevoel;
- Structuur;
- Taken op kunnen pakken;
- Keuzes durven maken;
- Vrije tijd invulling (sport/hobby, etc.);
- Sociale- en communicatieve vaardigheden;
- Doorzettingsvermogen/discipline om door te gaan na tegenslagen.

De reclasseringsmedewerkers noemen bovengenoemde factoren, zoals onder andere een sociaal netwerk en middelengebruik ook wel criminogene factoren⁵.

Zo ziet de heer Van Glabbeek (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) de volgende criminogene factoren:

- Delictgeschiedenis;
- Middelengebruik;
- Wel of niet de misdaad bekend;
- Inkomen en schulden;
- Daginvulling;
- Thuissituatie;
- Emotieregulatie;
- Denkpatronen.

⁵ Factoren die kunnen bijdragen aan het plegen van een delict (Beerthuisen, Tollenaar, & Van der Laan, 2018).

Daarbij benoemt de heer Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) nog de factoren:

- Familie/gezinsrelatie;
- Werk;
- Vriendenkring;
- Kindeigen factoren (IQ, Borderline, ADHD, autisme);
- Motivatie (criminaliteit levert namelijk ook dingen op, zoals status en inkomen);
- Crimineel gedrag van ouders/familie.

Reclasseringsmedewerkers houden rekening met deze factoren. Zij zijn er om de jongvolwassenen hierbij te helpen. Zo vertelt Van Glabbeek (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) dat een reclasseringsmedewerker probeert te voorkomen dat jongvolwassenen recidiveren en daarnaast geven zij de rechtbank advies over de zaak. Nemelc laat weten (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) dat reclasseringsmedewerkers er ook zijn om de sociale ontwikkeling te stimuleren. Daarnaast inventariseren zij de criminogene factoren. Nemelc vertelt dat er wordt bekeken welke criminogene factoren vast staan, want die kunnen niet veranderd worden. Woont een jongvolwassene in een achterstandswijk, dan is dat een vaststaand gegeven. Dat gegeven kan niet beïnvloed worden, maar kan wel meegenomen worden in het hulpverleningsplan. Daarnaast wordt bekeken welke factoren wel beïnvloed kunnen worden en daar wordt op aangestuurd, bijvoorbeeld een vriendenkring.

Naast de criminogene factoren zijn er nog andere onderwerpen die het re-integreren bemoeilijken, namelijk: een strafblad en de scholen.

De heer Van Glabbeek (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) vertelt dat werkgevers tegenwoordig bijna altijd een 'verklaring omtrent goed gedrag' vragen. Een strafblad kan het aanvragen van dit document bemoeilijken. Ook de heer Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) haalt dit tijdens het gesprek naar voren en vertelt dat het voor jongvolwassenen op deze manier moeilijker wordt om werk te vinden. In de praktijk ziet Nemelc ook dat scholen steeds vaker een rol spelen bij het re-integreren. Sommige scholen nemen jongvolwassenen niet (meer) aan wanneer zij een groot en/of zwaar dossier hebben. Hij vindt het moeilijk om te zien dat deze jongvolwassenen geen kans krijgen. Onderwijs en werk zijn belangrijk om jongvolwassenen een kans te geven, ondanks hun gepleegde delict. Het is juist dan belangrijk om een gezamenlijk plan te maken en jongvolwassenen de kans te geven om de school af te ronden.

Driessen (persoonlijke communicatie, 22 februari 2018) geeft aan dat er in het verleden een reclasseringsmedewerker naar hem toe is gekomen met de vraag of hij jongvolwassenen die uit de gevangenis komen op zou willen vangen. Hij heeft deze jongvolwassenen vrijwilligerswerk laten doen. Het ging er bij hen niet om dat zij iets moesten doen, maar bij wie. Driessen heeft snel een klik met jongvolwassenen, waardoor zij op hem terugvallen op momenten dat het niet goed met hen gaat. Jongvolwassenen vinden het fijn om ergens bij te horen en waardering te krijgen voor wat zij doen en voornamelijk voor wie zij zijn.

‘Jongvolwassen delinquenten’ is een gevoelige doelgroep. Wanneer je een gesprek aangaat met deze jongvolwassenen dan is de aanleiding negatief. Zij gaan ergens over praten wat een negatief gevoel op kan roepen, aldus de heer Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018). Het is daarbij van belang om de jongvolwassenen positief te benaderen, doorvragen op de dingen waar zij goed in zijn. Kleine dingen kunnen al helpen deze doelgroep te motiveren/belonen, zoals: ‘Leuke schoenen heb je aan’ of ‘Wat knap dat je zoveel over jezelf vertelt’. Zelfs de ‘zware jongens’ willen positieve dingen doen, het helpt om hierop in te gaan. Om tijdens een gesprek met jongvolwassen delinquenten vertrouwen te winnen, is het belangrijk om open, eerlijk en duidelijk te zijn.

Mevrouw Staarink (persoonlijke communicatie, 7 maart 2018) bevestigt dat jongvolwassen delinquenten vaak geen gestructureerd leven hebben dat voldaan is aan vijf basisvoorwaarden (huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg en identificatiebewijs). Daarnaast spelen ook het sociaal netwerk en dagbesteding een rol. Doordat onder andere deze basisvoorwaarden niet in orde zijn leidt het bij deze jongvolwassenen tot uitpattingen (bijvoorbeeld: drank- of drugsgebruik, nog meer schulden of agressie), die kunnen leiden tot nieuwe strafrechtelijke gedragingen. In eerste instantie is het van belang dat bekend wordt wat jongvolwassen delinquenten nodig hebben om te re-integreren, zodat zij niet recidiveren.

In de praktijk wordt er een inschatting gemaakt van de kans dat jongvolwassenen uiteindelijk recidiveren. Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) maakte altijd gebruik van een wetenschappelijk instrument waar verschillende factoren op ingevuld werden, zoals: eerdere delicten, gezinssituatie en de leeftijd van de jongere op het moment dat het delict is gepleegd. Hij vindt het goed dat zij een dergelijk instrument hebben, maar het is niet zaligmakend. Hij gelooft ook stellig in de eigen waarneming. Een dergelijke lijst is een vragenlijst, die niet weet in welke wijk je woont en wie je vrienden zijn. Van Glabbeek (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) vindt het belangrijk om bij elke jongvolwassenen op maat te kijken wat zij nodig hebben. Er is namelijk geen prototype boef. Voor sommige jongvolwassenen werkt het om in een veilig nest terug te keren en voor anderen niet.

Veel jongvolwassenen missen de communicatieve- en sociale vaardigheden op het moment dat zij met instanties contact moeten opnemen. Zo zegt de heer Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) dat een reclasseringsmedewerker kan vertellen wat de jongvolwassenen moeten regelen, maar het aanvragen van bijvoorbeeld een uitkering ligt bij de hen zelf. Het klinkt als een normale stap om naar de gemeente te gaan voor bijvoorbeeld een uitkering of DigiD, maar voor deze jongvolwassenen is dit niet gemakkelijk. Het is belangrijk om voor hen concreet te maken wat zij moeten zeggen en doen. Zoals bij sollicitatiegesprekken geen pet op doen en mensen met meneer/mevrouw aanspreken. Deze basiszaken zijn voor veel jongvolwassen delinquenten niet duidelijk. Ook vinden de meeste het lastig om overzichtelijk te werk te gaan.

Een terugval is heel moeilijk te voorkomen. Driessen (persoonlijke communicatie, 22 februari 2018) ziet dat de jongvolwassenen in de gevangenis in een bepaalde setting zitten waar andere normen en waarden zijn dan buiten de gevangenis. Zij moeten zich bij terugkomst in de maatschappij volledig aanpassen, wat voor veel jongvolwassenen erg lastig blijkt te zijn. Er verandert te weinig wanneer zij vanuit de gevangenis weer in hun oude omgeving komen vertelt Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018), hierdoor komen zij vaak in hun oude 'criminele gedrag' terecht. Een taakstraf of een paar weken detentie helpt jongvolwassenen niet veranderen, zij krijgen te weinig begeleiding. Volgens de heer Driessen sluiten leerstraffen beter aan bij jongvolwassenen, om goed te re-integreren. Zij moeten gestraft, maar ook geholpen worden. Zo kunnen zij hun plek in de samenleving weer vinden en zullen zij niet recidiveren.

Als het recidiveprobleem niet wordt aangepakt dan blijft de samenleving hinder ondervinden van de strafrechtelijke gedragingen van jongvolwassen delinquenten, aldus Staarink (persoonlijke communicatie, 7 maart 2018). Dit zou kunnen zorgen voor slachtoffers, onveiligheid en hoge kosten van het strafrechtproces. Staarink vertelt dat niet alle jongvolwassen delinquenten crimineel willen blijven en dat zij volgens haar dus openstaan voor ondersteuning bij hun eventuele problemen. Het is belangrijk om die personen te bereiken. Het terugdringen van het recidivepercentage is al jaren een speerpunt van beleid van de overheid, geeft Staarink aan.

2.2 Analyse van het probleem in de literatuur

In Nederland kunnen er verschillende straffen worden opgelegd aan jongvolwassen delinquenten. In 2016 werden er 6650 gevangenisstraffen en 6870 taakstraffen opgelegd onder jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 25 jaar (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017). Van de delinquenten die in Nederland in detentie hebben gezeten komt 47,1% binnen 2 jaar weer opnieuw in aanraking met justitie (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017). Daarnaast komt 34% van de delinquenten na een taakstraf of reclasseringstoezicht opnieuw in aanraking met justitie (Rijksoverheid, z.d.).

In de literatuurstudie zullen er zoveel mogelijk feiten worden benoemd omtrent de doelgroep. Er zal ook gebruik gemaakt worden van literatuur die gericht is op volwassen delinquenten of uitsluitend op jongvolwassen ex-gedetineerden. De reden hiervan is dat bij bepaalde bronnen de jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar onder de term 'volwassenen' vallen. De literatuur over jongvolwassen ex-gedetineerden wordt gebruikt, omdat deze groep grotendeels overeenkomt met de jongvolwassenen die een taakstraf hebben gehad. Zij lopen tegen veel dezelfde problemen aan, maar hebben ieder een andere straf gekregen. Er is weinig informatie te vinden over de specifieke doelgroep jongvolwassen delinquenten, veel literatuur is namelijk gericht op jongvolwassen ex-gedetineerden. De informatie die daaruit relevant kan zijn voor het onderzoek zal dus meegenomen worden.

2.2.1 Recidivisten

Veel criminaliteit in ons land wordt gepleegd door recidivisten (Wartna et al., 2016). Dit zijn mensen die al eerder in aanraking kwamen met justitie, dit wordt ook wel herhalingscriminaliteit genoemd. Gedetineerden kennen vaak al een leven vol problemen, voordat zij met Justitie in aanraking komen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-a). Veel van deze gedetineerden hebben één of meer problemen, die een risico vormen voor recidiveren. Een goede re-integratie van alle delinquenten burgers wordt gezien als een van de middelen om het recidivepercentage terug te dringen.

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2018) blijkt dat een grote groep recidivisten, jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar zijn. Van de 137.830 recidivisten kwamen 35,200 personen (25,5%) uit deze leeftijdsgroep. Als er gekeken wordt naar het geslacht van de gedetineerden, blijkt dat de groep aanzienlijk meer uit mannen bestaat. Zo was in 2016 de instroom 92% mannelijk (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017).

Het exacte percentage dat recidiveert binnen de doelgroep is bij de onderzoekers niet bekend en was niet uit de literatuur te herleiden. Ook mevrouw Staarink, van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, wist geen percentage te benoemen voor deze doelgroep. Vandaar dat het algemene recidivepercentage (47,1% van de gedetineerden en 34% na een taakstraf of reclasseringstoezicht) wordt aangehouden tijdens dit onderzoek.

Waarom is recidiveren een probleem?

Criminaliteit kost de overheid veel geld aan detentie, opvang, extra zorg en politie-inzet (Kalidien, 2017). De totale uitgaven in 2015 aan de veiligheidszorg was naar schatting ongeveer 12,9 miljard euro.

De overheid wil de kans dat daders of verdachten terugvallen in crimineel gedrag verlagen (Wartna et al., 2016). De overheid en de gemeenten hebben een gemeenschappelijk belang bij het verlagen van recidive. Zij willen hoge kosten en overlast voor de samenleving voorkomen (Kalidien, 2017). Niet alleen voor de overheid en gemeenten heeft recidiveren nadelige gevolgen, ook voor de jongvolwassen delinquenten zelf. Zij zouden zelf namelijk ook graag participeren in de samenleving, wat natuurlijk moeilijk is op het moment dat zij recidiveren (Movisie, z.d.).

2.2.2 Jongvolwassen delinquenten

De levensloop- en cognitieve transformatie theorie

Hoe het komt dat de een stopt met criminaliteit en de ander niet, kan aan de hand van twee verschillende theoretische stromingen beschreven worden: de levenslooptheorie en de cognitieve transformatie theorie (Elbers, Weggemans, & Liem, 2016).

- De levenslooptheorie legt de nadruk op sociale factoren, zoals: sociale relaties, partnerrelaties, familierelaties en het hebben van een baan. Deze factoren kunnen delinquent gedrag op- of onderbreken, ongeacht de criminele neigingen van het individu.
- De cognitieve transformatie theorie legt de nadruk op persoonlijke factoren. Volgens deze theorie kan gedragsverandering plaatsvinden op voorwaarde van persoonlijke factoren, zoals: motivatie, herwaardering van doelen en gevoelens en daarnaast de identiteitsverandering. Om opnieuw te kunnen beginnen is het van belang om afstand te doen van het criminele verleden.

Wat zijn problemen bij de re-integratie van jongvolwassen delinquenten?

Er zijn twaalf criminogene factoren, die van invloed zijn op het stoppen of doorgaan met criminaliteit (Beerthuisen, Tollenaar, & Van der Laan, 2018):

1. Delictkenmerken;
2. Eerdere delictkenmerken;
3. Huisvesting en wonen;
4. Opleiding, werk en leren;
5. Inkomen en omgaan met geld;
6. Relaties met partner/ gezin/familie;
7. Relaties met vrienden/kennissen;
8. Alcoholgebruik;
9. Drugsgebruik;
10. Emotioneel welzijn;
11. Denkpatronen, gedrag en vaardigheden;
12. Houding.

Uit verschillende onderzoeken (Rekenkamer Amsterdam, 2013; Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009; Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017) komt naar voren dat een groot deel van de jongvolwassen delinquenten problemen blijkt te hebben bij vijf verschillende basisvoorwaarden: huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg en het in bezit zijn van een identiteitsbewijs. Daarnaast zijn er problemen te vinden op het gebied van sociale relaties, drugs, alcohol, psycho- emotioneel welzijn, politie en justitie (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009).

Hieronder staan de vijf basisvoorwaarden, waarin uitgewerkt staat waar de jongvolwassen delinquenten tegenaan lopen.

Huisvesting

Huisvesting is een belangrijke factor in het wel of niet re-integreren.

De kans bestaat dat ex-gedetineerden na hun ontslag geen goed onderdak kunnen vinden, wat kan leiden tot verschillende problemen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Deze problemen kunnen in verband worden gebracht met recidive. Als men geen onderdak heeft, betekent dit niet alleen het missen van een veilige haven, maar ook uitsluiting voor verschillende zaken zoals: een uitkering ontvangen en het aanmelden bij uitzendbureaus en andere maatschappelijke instanties. Op dit moment blijkt 19% van de ex-gedetineerden een hulpvraag te hebben op het gebied van huisvesting. Het gaat niet alleen om het zoeken en vinden van een zelfstandige woonruimte, maar ook het uitvoeren van huishoudelijke taken, de zelfstandigheid en de persoonlijke verzorging kan lastig zijn. (Prang, Van Wingerden,

Timmer, 2010). Deze zaken zijn niet altijd vanzelfsprekend. Er zijn namelijk jongvolwassen delinquenten die nooit zelfstandig hebben gewoond, maar altijd verbleven in tehuizen of instellingen.

Werk en inkomen

Op dit moment geeft 21% van de ex-gedetineerde burgers aan dat zij een hulpvraag hebben met betrekking tot het inkomen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Daarnaast ervaart 36% van de ex-gedetineerden problemen met betrekking tot het werk.

Voor een geslaagde re-integratie is een vast inkomen cruciaal, maar een crimineel verleden bemoeilijkt het vinden van een baan (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2016).

Werk kan gezien worden als een mogelijke oplossing voor problemen op het gebied van criminaliteit (Van Erp, Van der Geest, Huisman, & Verbruggen, 2011). Wanneer de binding met werk toeneemt en werk belangrijk wordt in het leven van iemand, is de verwachting dat criminaliteit steeds minder aantrekkelijk wordt. Het re-integreren van ex-delinquenten op de arbeidsmarkt wordt een steeds belangrijker onderdeel van de nazorg in verschillende landen. Een onderzoek van Pager uit 2003 (in Van Erp, Van der Geest, Huisman, & Verbruggen, 2011) laat zien dat een strafblad of detentieverleden een negatieve invloed heeft op het vinden van werk. Werk zorgt voor verantwoordelijkheid, gevoelens van competentie en tevredenheid. Dit zorgt ervoor dat een baan belangrijker wordt en dat er verandering plaatsvindt in de dagelijkse routine.

Ex-gedetineerden missen vaak vaardigheden die zij nodig hebben om een reguliere baan succesvol te vervullen, zoals vakkennis en sociale vaardigheden (Van Erp, Van der Geest, Huisman, & Verbruggen, 2011). Als een ex-gedetineerde burger niet kan beschikken over middelen om in de noodzakelijke kosten van zijn bestaan te voorzien, is hij/zij afhankelijk van anderen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Dit kan leiden tot schulden en het opnieuw in aanraking komen met criminaliteit. De kans op een (herhalings)delict wordt steeds groter en de kans op een zelfstandig leven wordt kleiner. Of dit geldt voor de gehele groep jongvolwassen delinquenten is niet duidelijk.

Financiën

Uit onderzoek blijkt dat ruim 60% van de ex-gedetineerden kampen met problemen als gevolg van schulden (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Schuldsanering is nodig voor de zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

Op basis van onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum kan gesteld worden, dat er een verband bestaat tussen schulden en crimineel gedrag (Hoeve et al., 2011). Wanneer de schulden hoger zijn komt crimineel gedrag meer voor bij zowel adolescenten als bij jongvolwassenen. Het is niet direct duidelijk welke factoren

verantwoordelijk zijn voor het ontstaan van schulden, maar één factor die vaker genoemd wordt is het omgaan met geld. Ex-gedetineerde jongvolwassenen blijken de volgende punten lastig te vinden (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-b):

- Een overzicht verkrijgen over hun financiële situatie;
- Nieuwe oplopende schulden voorkomen;
- Bestaande schulden aflossen.

Het is belangrijk dat bewustwording en inzicht in de eigen financiële situatie wordt vergroot. Of dit ook geldt voor jongvolwassenen die een taakstraf hebben voldaan is niet duidelijk.

Zorg

Nazorg na een straf wordt veelal gericht op mensen die in detentie hebben gezeten. Het blijkt dat wanneer zij geen nazorg krijgen, de kans groot is dat zij een (herhalings)delict plegen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Wanneer structuur, zorg en medicijnen wegvallen, kan dit ook leiden tot demotivatie. Iemand kan hierdoor zorgmijdend worden en moeilijker te bereiken zijn. Daarnaast moeten ex-gedetineerden wanneer zij vrijkomen zichzelf weer inschrijven bij een zorgverzekeraar. In de praktijk zien we dat veel zorgverzekeraars geen verzekeringen afsluiten voor ex-gedetineerden. Zorgverzekeraars kunnen niemand weigeren voor een basisverzekering, maar voor een aanvullende verzekering is dit wel het geval. Uit onderzoek van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2009) blijkt dat 21% van de ex-gedetineerden aangeeft een hulpvraag te hebben met betrekking tot zorg. Daarnaast geeft 36% aan een hulpvraag te hebben met betrekking tot verzekeringen. Of jongvolwassenen na een taakstraf ook hulp missen omtrent zorg en of zij gebruik maken van vrijwillige nazorg, zoals trainingen, komt niet naar voren in de literatuur.

Identificatiebewijs

Een identificatiebewijs is nodig voor verschillende zaken, zoals: voor het inschrijven in een gemeente, inschrijven als woningzoekende en inschrijven bij een uitzendbureau (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Daarnaast is het ook wettelijk verplicht dat men zich kan legitimeren. Niet alle jongvolwassen delinquenten zijn in het bezit van een identificatiebewijs. Dat kan zijn, omdat de papieren zich ergens bevinden waar zij niet bij kunnen (bijvoorbeeld wanneer iemand gedetineerd zit), omdat zij geen papieren hebben aangevraagd of omdat zij door de geldigheidsdata niet meer rechtsgeldig zijn.

Naast deze vijf basisvoorwaarden zijn er nog twee andere belangrijke factoren die worden aangehaald, dit zijn namelijk het sociaal netwerk en motivatie. Beide onderwerpen werden al eerder kort aangehaald in zowel de literatuurstudie als in de praktijkanalyse.

Sociaal netwerk

Uit een onderzoek van MacDonald en zijn collega's (in Elbers, Weggemans, & Liem, 2016) bleek dat criminele vriendengroepen obstakels kunnen zijn voor het afstand kunnen nemen van crimineel gedrag. Een sociaal netwerk kan bijdragen aan het stoppen met criminaliteit, wanneer deze als waardevol wordt ervaren. Ook een stabiele en toegewijde partner en ondersteunende familierelaties kunnen bijdragen aan het stoppen met criminaliteit. Exodus, een organisatie die ex-gedetineerden helpt te resocialiseren, begeleidt ex-gedetineerden op het gebied van relaties (Prang, Van Wingerden, & Timmer, 2010). Het gaat vooral over het opbouwen en herstellen van relaties en deze structureel onderhouden. Denk daarbij aan familie, gezin, partner of vrienden. Ook kan er gedacht worden aan ondersteuning bij het opbouwen van een nieuwe vriendenkring of invulling van de vrije tijd. Het sociaal netwerk zal in het vervolg meegenomen worden als basisvoorwaarde.

Motivatie

Om met behulp van de zes bovengenoemde basisvoorwaarden op het juiste pad te komen en te re-integreren, is motivatie een overkoepelend belang. Motivatie is een belangrijke voorwaarde voor succes (Boone, Althoff, & Koenraadt, 2015). De motivatie kan vergroot worden door aan te sluiten bij de doelen die de gedetineerde zelf graag wil bereiken. Gedetineerden kunnen tijdens detentie meedoen met de re-integratieactiviteiten, wanneer zij dit willen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-c). Er kan dan op basis van het detentie en re-integratieplan bekeken worden op welke gebieden de gedetineerde extra ondersteuning nodig heeft.

Als er gekeken wordt naar de doelgroep, jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 25, dan is het van belang dat er een gelijkwaardige behandeling is en dat er respect wordt getoond voor de kennis die de jongvolwassene heeft, om hem of haar te motiveren (Delfos, 2014). Motivatie is een combinatie van het 'willen', 'kunnen' en daarnaast het 'klaar zijn' om iets te veranderen (Van der Veen & Goijarts, 2012). De verschillende kenmerken van motivatie zijn:

- Motivatie kan van binnenuit of van buitenaf beïnvloed worden;
- Motivatie is gedragsspecifiek;
- Motivatie is veranderlijk en kan dus toenemen of verminderen (bijvoorbeeld na een ingrijpende gebeurtenis).

Ex-gedetineerde jongeren geven aan wat zij onder een ideale coach verstaan (Cliëntenbelang Amsterdam, 2017). Volgens hen is dit iemand die: de situatie begrijpt, niet te lang naar het verleden blijft kijken, werkt aan een perspectief en aan successen. Zij vertelden ook dat er tijdens detentie ervaringsdeskundigen zijn geweest die hun intrinsieke motivatie

hebben aangewakkerd, door aan de toekomst te werken. Jongvolwassenen blijken dus gemotiveerd te worden van een coach die de situatie begrijpt.

Het is dus van belang dat de bovengenoemde zaken in orde zijn, zodat een jongvolwassene kan re-integreren in de samenleving. Hierdoor kan vervolgens ook het risico op recidive verminderd worden. In paragraaf 2.2.3 wordt beschreven hoe hier in de nazorg aandacht aan wordt besteedt.

2.2.3 Re-integratie en nazorg voor jongvolwassen delinquenten

Tijdens detentie is het Ministerie van Justitie en Veiligheid verantwoordelijk voor het voorbereiden op de re-integratie van jongvolwassenen (Rekenkamer Amsterdam, 2013). Wanneer een jongvolwassen delinquent vrijkomt wordt er door de rechter besloten of deze jongvolwassene moet re-integreren binnen een justitieel kader. Wanneer dit het geval is wordt de jongvolwassene door een reclasseringsmedewerker begeleid en volgt hij/zij verplichte re-integratie activiteiten. De reclasseringsmedewerker (de overheid) is op dat moment verantwoordelijk voor de re-integratie van de jongvolwassene. Wanneer een jongvolwassen delinquent een taakstraf uitvoert, dan ziet Reclassering Nederland hier ook op toe (Reclassering Nederland, z.d). Er vindt eerst een intake plaats om te bekijken op welke manier de straf wordt uitgevoerd. De taakstraf kan bestaan uit een werkstraf of leerstraf, waarbij een werkstraf de meest voorkomende straf is (Zebel, Alberda, & Wartna, 2014). Tijdens een werkstraf kan er ook gewerkt worden aan re-integratie. Volgens Poort en Eppink (in Zebel, Alberda, & Wartna, 2014) moet de controle op de te verrichten werkzaamheden bij een werkstraf dan worden aangevuld met begeleiding en het bieden van hulp op probleemgebieden. Een werkstraf kan gecombineerd worden met bijvoorbeeld een toezichttraject bij reclassering. Het doel van het toezicht is: risicobeheersing, het bieden van hulp, interventies en steun en het zorgen voor een verantwoorde terugkeer in de maatschappij, zodat recidive wordt voorkomen. Begeleiding van een verantwoorde re-integratie bestaat uit hulp bij praktische zaken, zoals: werk, scholing, huisvesting, zorg en het stimuleren en verstevigen van een sociaal netwerk (Zeel, Alberda, & Wartna, 2014). Het is dus net als bij ex-gedetineerden van belang dat jongvolwassenen na een taakstraf re-integreren, aan de hand van een aantal basisvoorwaarden, die al eerder genoemd zijn.

Op het moment dat een jongvolwassene niet hoeft te re-integreren binnen het justitieel kader, wordt de gemeente verantwoordelijk voor de nazorg. Deze nazorg is op vrijwillige basis. De overheid ziet nazorg dan ook als een belangrijke manier waarop de hoge recidivecijfers teruggedrongen kunnen worden (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Daarnaast zijn de veiligheid vergroten en de overlast terugdringen belangrijk voor gemeenten.

Re-integratieactiviteiten

Zoals eerder genoemd zijn er re-integratieactiviteiten. Uit onderzoek blijkt dat wanneer deze gericht zijn op het individu, deze een groter positief effect hebben (Boone, Althoff, & Koenraadt, 2015). Het is belangrijk om rekening te houden met de factoren die de aanleiding hebben gevormd voor het gepleegde delict. Een aantal voorbeelden van re-integratieactiviteiten/trainingen zijn:

- Veiligheidsprogramma

Het kabinet Balkenende II lanceerde in 2002 een veiligheidsprogramma genaamd: 'Naar een veiliger samenleving', wat vooral gericht was op ex-gedetineerden (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009). Een belangrijk onderdeel van het programma was het 'Terugdringen Recidive programma', ontwikkeld door Justitie. Het uitvoeren van (gedrags)interventies speelde een belangrijke rol in dit programma. In 2005 volgde het project 'Aansluiten Nazorg', waarbij het ging om de noodzakelijke randvoorwaarden te realiseren, waardoor de kans op re-integratie vergroot kon worden. In 2007 werd dit opgevolgd door 'Veiligheid begint bij voorkomen' en het 'Samenwerkingsmodel Nazorg'. In dit model is vooral aandacht besteed aan de wederzijdse taken en verantwoordelijkheden van gemeenten en het Ministerie. Welke maatregelen effectief waren uit bovengenoemde programma's is vanuit de literatuur niet te benoemen.

- Veiligheidshuizen

Sinds 2005 bestaan er veiligheidshuizen in Nederland (Wartna et al., 2016).

Veiligheidshuizen zijn netwerken van organisaties, die interventies op het gebied van strafrecht en zorg met elkaar verbinden en afstemmen. Verschillende gemeenten hebben in deze veiligheidshuizen hun re-integratie inspanning ondergebracht. Er wordt in deze huizen dadergericht, gebiedsgericht en probleemgericht gewerkt. Naar aanleiding van een onderzoek binnen zes veiligheidshuizen in Limburg, kan gesteld worden dat er recidivevermindering te zien is en dat het aannemelijk toe te schrijven is aan de inspanningen van de veiligheidshuizen (Nelissen, 2010). Er is bij cliënten een verbetering te zien in het psychosociaal functioneren en indirect ook een verminderde kans op recidive. Dit effect wordt bereikt door een gecoördineerde aanpak (cliënt en professional betrokken zien te houden en oplossingsgericht werken) en zicht te hebben op de cliëntkenmerken (ontwikkelingsfase van de criminele carrière en specifieke achtergrondkenmerken die voor meer veranderingskansen zorgt).

- Training Topzorg

Een interventie die ingezet kan worden bij het stoppen van delictgedrag en het verminderen van recidive in de toekomst is 'Topzorg' (Hoogsteder, 2017). Dit is een op maat gemaakte behandeling voor jongvolwassenen in de leeftijd van 17,5 - 24 jaar. Er wordt in deze behandeling gebruik gemaakt van systeemgerichte aanpak en gedragstherapeutische

elementen. Uit feedback van de doelgroep komt naar voren dat zij samenwerking met verschillende partijen belangrijk vinden, maar dat een intensieve behandeling als erg vermoeiend wordt ervaren. Zij stellen voor om vaker telefonisch of via de app contact te onderhouden. Deze training wordt door het Nederlands Jeugdinstituut beoordeeld als 'goed onderbouwd'. Een aantal werkzame elementen uit deze training zijn de volgende punten:

- Multi-systematische aanpak met focus op het realiseren van een steunend netwerk;
- Het voortdurend aangaan van contact en het motiveren;
- Een outreachende aanpak;
- Aandacht voor het verbeteren van executieve functies (zoals impulscontrole en emotieregulatie);
- Aandacht voor het verminderen van stress en het vergroten van het zelfvertrouwen.
- Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit

Het doel van dit programma is om het aantal jongeren dat recidiveert terug te dringen (Assen, Trommelen, & De Vries, 2009). Er zijn vier belangrijke punten binnen dit programma: vroegtijdig ingrijpen, persoonsgerichte aanpak, snelle en consequente jeugdzorg en passende nazorg.

Hoe ziet re-integreren in de samenleving eruit?

Zoals al eerder benoemd is het voor jongvolwassen delinquenten belangrijk om te re-integreren, omdat dit de kans op recidiveren verkleint. Ook voor jongvolwassenen die een werkstraf opgelegd krijgen is het belangrijk om te re-integreren (Zebel, Alberda, & Wartna, 2014). Vanuit de overheid en gemeenten wordt hier aandacht aan besteed, maar wat wordt er verstaan onder re-integratie van deze jongeren?

Als het begrip re-integratie vanuit de literatuur wordt omschreven, gaat het vooral om een goede terugkeer in de samenleving (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-a).

Het is dan ook voor iedereen belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving (Movisie, z.d.). Mensen maken graag volwaardig deel uit van de samenleving. Het deelnemen in de maatschappij gaat onder andere over het hebben van werk of scholing/opleiding en sociale contacten. Als er gericht gekeken wordt naar re-integratie van jongvolwassen delinquenten, dan zijn er een aantal basisvoorwaarden die dit proces positief kunnen beïnvloeden, zoals de basisvoorwaarden die beschreven zijn in paragraaf 2.2.2.

2.3 Conclusie probleemanalyse

Veel criminaliteit in ons land wordt gepleegd door recidivisten (Wartna et al., 2016).

47,1% van de delinquenten na detentie komt binnen 2 jaar opnieuw in aanraking met justitie (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017). Na een taakstraf of reclasseringstoezicht is dit percentage 34% (Rijksoverheid, z.d.). Wanneer een jongvolwassene meerdere problemen heeft, kan dit een risico vormen om te recidiveren (Ministerie van Veiligheid en Justitie, z.d.-a). Dat de één stopt met criminaliteit en de ander doorgaat, kan verklaard worden vanuit twee theoretische stromingen. De levenslooptheorie legt de nadruk op sociale factoren, zoals: sociale relaties, partnerrelaties, familierelaties en het hebben van een baan (Elbers, Weggemans, & Liem, 2016). De cognitieve transformatie theorie legt de nadruk op persoonlijke factoren, zoals: motivatie, herwaardering van doelen en gevoelens en daarnaast de identiteitsverandering. Het lukt deze doelgroep niet om te re-integreren in de samenleving, waardoor de kans groter wordt dat iemand recidiveert. In de praktijk en literatuur komen verschillende factoren naar voren, die invloed hebben op het re-integreren. Uit de praktijkanalyse blijken de volgende factoren belangrijk te zijn: de juiste keuzes maken, vriendengroep met negatieve invloed laten vallen, voor ambities gaan, extreme motivatie ergens in hebben, structuur hebben in het dagelijks leven, dat voldaan is aan de vijf basisvoorwaarden, zoals in paragraaf 2.2.2 benoemd. Daarnaast volgen de factoren: een goede baan, (nieuw) sociaal netwerk, geen middelengebruik en een reëel toekomstbeeld. Het is daarvoor belangrijk dat deze jongvolwassenen de weg weten/oriëntatiegevoel hebben, contact op kunnen nemen met instanties, overzicht verkrijgen over papieren, taken op kunnen pakken, vrije tijd invulling hebben (geen verveling), sociale- en communicatieve vaardigheden hebben, doorzettingsvermogen/discipline om door te gaan na tegenslagen, ergens bijhoren en waardering krijgen.

De literatuur sluit hierbij aan, met huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg en identificatiebewijs, als de vijf basisvoorwaarden (Rekenkamer, 2013; Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009; Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017).

Uit de analyse komen een aantal factoren naar boven, waarbij ondersteuning voor jongvolwassen delinquenten van belang is. In dit onderzoek is onderzocht of er naast de eerder genoemde factoren nog andere factoren een rol kunnen spelen, die van belang zijn bij het re-integreren. Daarnaast was het van belang om te onderzoeken op welke manier de jongvolwassen delinquenten het beste ondersteund konden worden. In de literatuur is dit niet specifiek naar voren gekomen.

Wel blijkt uit de training Topzorg dat er bepaalde elementen werkzaam kunnen zijn, namelijk: multi-systematische aanpak met focus op het realiseren van een steunend netwerk, het voortdurend aangaan van contact en het motiveren, een outreachende aanpak, aandacht

voor het verbeteren van executieve functies en als laatste aandacht voor het verminderen van stress en het vergroten van het zelfvertrouwen (Hoogsteder, 2017). Deze trajecten laten positieve resultaten zien ten aanzien van recidivevermindering. Echter zijn dit tijdrovende trajecten, blijft het recidivepercentage hoog, zijn deze trajecten intensief voor de jongvolwassenen en komen niet alle jongvolwassen delinquenten in aanmerking voor deze trajecten (deze zijn onder andere leeftijdsgebonden). Het is daarom belangrijk dat er onderzocht wordt welke soort ondersteuning de jongvolwassenen zelf belangrijk vinden bij het re-integreren en wat hierbij exact helpend is.

2.4 Probleemstelling

2.4.1 Doelstelling

Het algemene doel van het Ministerie van Justitie en Veiligheid & Assis Jeugdwerk:

47,1% van de delinquenten na detentie (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2017) en 34% na een taakstraf of reclasseringstoezicht, recidiveert⁶ (Rijksoverheid, z.d.). Het lukt deze groep niet om de criminaliteit achter zich te laten en te re-integreren in de samenleving, wat zorgt voor een hoog recidivepercentage. Als bekend is wat deze jongvolwassen delinquenten nodig hebben om te re-integreren, dan kan er aangesloten worden bij hun behoeften en zal mogelijk het recidivepercentage afnemen.

Doel van het onderzoek:

In vier maanden tijd onderzoeken wat jongvolwassen delinquenten nodig hebben om te re-integreren, zodat er vervolgens passende ondersteuning geboden kan worden die aansluit bij deze groep jongvolwassenen.

2.4.2 Onderzoeksvraag

Wat hebben jongvolwassen delinquenten, in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar nodig om te re-integreren in de samenleving?

2.4.3 Deelvragen

1. Welke factoren zorgen volgens jongvolwassen delinquenten voor re-integratie in de samenleving?
2. Welke ondersteuning na het gepleegde delict wordt door de jongvolwassen delinquenten als helpend ervaren?
3. Waar lopen jongvolwassen delinquenten tegenaan tijdens de re-integratie?

⁶ Het opnieuw in aanraking komen met justitie, waarbij jongvolwassen delinquenten dus terugvallen in crimineel gedrag ((Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017).

2.4.4 Definiëring van begrippen uit de onderzoeksvragen

Factoren: Uit het onderzoek zijn zeven punten gebleken die meehelpen aan de re-integratie van jongvolwassen delinquenten (huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, het in bezit zijn van een identificatiebewijs, een sociaal netwerk en motivatie). Met factoren zullen dus de praktische en de sociale gebieden bedoeld worden. Als er tijdens het onderzoek andere factoren benoemd worden, dan zullen deze uiteraard ook meegenomen worden.

Jongvolwassen delinquenten: Vijf jongvolwassenen in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar die een straf opgelegd hebben gekregen in de vorm van detentie, van maximaal 3 maanden of een taakstraf van een onbepaald aantal uren, met soms reclasseringstoezicht. Een combinatie van detentie en een taakstraf is ook mogelijk. De delicten die deze jongvolwassenen hebben gepleegd zijn 2 maanden tot 2 jaar geleden op het moment van de interviews.

Ondersteuning: Hiermee wordt hulp vanuit het sociale netwerk of hulp van professionals bedoeld.

Re-integreren: Een goede terugkeer in de maatschappij, na het plegen van een delict. Waardoor een jongvolwassene zonder criminaliteit weer mee kan doen in de samenleving. Hierbij is het van belang dat huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, identificatiebewijs en een sociaal netwerk worden gerealiseerd.

Hoofdstuk 3

Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk is toegelicht welke methoden er gebruikt zijn om dit onderzoek tot het gewenste resultaat te brengen. Er is beschreven op welke manier de participanten geworven zijn en op welke manier het onderzoek geanalyseerd is. Ook is er beschreven op welke manier de onderzoekers betrouwbaar en valide onderzoek hebben gedaan.

3.1 Onderzoeksbenadering

Er is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd, omdat er behoefte was aan inzichten in het 'hoe' en 'waarom'. Het biedt namelijk diepgaande inzichten in gedrag en motivatie (Scholl & Olivier, 2014). In dit onderzoek is onderzocht 'hoe' jongvolwassen delinquenten het beste ondersteund kunnen worden tijdens de re-integratie. Daarnaast is er indirect ook onderzocht 'waarom' het jongvolwassen delinquenten niet lukt om te re-integreren, omdat er is gevraagd naar wat zij missen omtrent ondersteuning. Er is onderzocht welke achterliggende mening en behoefte deze groep jongvolwassenen heeft, om uiteindelijk in de ondersteuning beter bij hen aan te kunnen sluiten.

3.2 Participanten

De geïnterviewde jongvolwassen delinquenten zijn in het licht van het onderzoek respondenten genoemd. Dit zijn personen die worden bevraagd of geobserveerd met als doel data over hen of hun situatie te verkrijgen (Van der Donk & Van Lanen, 2014, p. 74).

De inclusiecriteria voor de respondenten zijn als volgt vastgesteld:

- Mannen;
- In de leeftijd van 18 t/m 25 jaar;
- Delinquenten;
- In aanraking geweest met justitie.

Er zijn uiteindelijk vijf respondenten geweest die vrijwillig hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Er zijn drie interviews afgenomen met jongvolwassen delinquenten die door reclasseringsmedewerkers zijn aangemeld. Daarnaast zijn er twee jongvolwassen delinquenten door de opdrachtgever uitgenodigd voor een interview. In bijlage 2 zijn de gegevens van deze respondenten weergegeven.

3.3 Procedure van onderzoek

In de volgende paragrafen is zo concreet mogelijk beschreven op welke manier het onderzoek daadwerkelijk is uitgevoerd en het onderzoeksproces is verlopen.

Uit vooronderzoek bleek dat een grote groep jongvolwassen delinquenten in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar recidiveert en het hen niet lukt om te re-integreren. Deze groep bestaat grotendeels uit mannen. Er is daarom gekozen om juist bij deze groep jongvolwassen delinquenten interviews af te nemen. In eerste instantie wilde de onderzoekers het onderzoek richten op ex-gedetineerden in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar, om op deze manier de doelgroep af te bakenen. Door middel van een sneeuwbalsteekproef⁷ hebben de onderzoekers respondenten geworven. Zo hebben de onderzoekers bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid gevraagd of zij respondenten zouden kunnen werven om deel te laten nemen aan het onderzoek. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft vanuit die vraag aan Reclassering Nederland gevraagd om jongvolwassen delinquenten uit te nodigen voor interviews. Het bleek echter voor Reclassering Nederland lastig om reclasseringsmedewerkers en cliënten in deze specifieke doelgroep aan te zetten tot het meedoen aan een interview. Als gevolg hiervan is er voor gekozen om de doelgroep breder te trekken, waardoor deze verlegd is van ex-gedetineerden jongvolwassenen, naar jongvolwassen delinquenten. De opdrachtgever heeft daarnaast twee jongvolwassen delinquenten uit zijn eigen omgeving benaderd. Zij zijn ook betrokken geweest bij het onderzoek.

De opdrachtgever heeft contact opgenomen met de reclasseringsmedewerkers van deze jongvolwassenen en vervolgens met de jongvolwassenen zelf. In deze telefonische gesprekken is er een korte toelichting gegeven van het onderzoek en zijn er afspraken gepland over het afnemen van de interviews. Tijdens het eerste telefonische contact is er bewust gekozen om nog niet in te gaan op specifieke kenmerken van de respondent, zoals het gepleegde delict en de straf. Dit kunnen namelijk confronterende vragen zijn, waarmee respondenten afgeschrikt kunnen worden. Deze kenmerken zijn tijdens het interview gevraagd aan de respondent, zodat dit kon worden meegenomen in het formuleren van de specifieke doelgroepomschrijving.

Bij een van de vijf jongvolwassenen is het interview afgenomen door middel van videobellen, via de telefoon. Hiervoor is gekozen in verband met de woonafstand. Bij de andere vier respondenten is het interview in een rustige setting, op het kantoor afgenomen.

⁷ Respondenten worden geworven, door aan betrokken van het onderzoek te vragen of zij iemand kennen die binnen de inclusiecriteria valt en geïnterviewd zou willen worden (Van der Donk en Van Lanen, 2014).

Bij aanvang van het interview is uitleg gegeven over het maken van een geluidsopname en het verwerken van de data. Zo is verteld waarvoor de geluidsopname gebruikt gaat worden en dat deze verwijderd zal worden, nadat het onderzoek is afgerond. Er is bij verschillende respondenten ook eerst uitleg gegeven over het onderzoek, waarna de opname is aangezet, omdat zij dit graag zo wilden.

Tijdens alle interviews waren beide onderzoekers aanwezig. Hier is mede voor gekozen vanwege de veiligheid voor de onderzoekers, in verband met de doelgroep. De onderzoekers wisten van te voren niet wie zij voor zich zouden krijgen en wat voor soort delict(en) de respondenten hadden gepleegd. Daarnaast was er nog een andere reden om de interviews met beide onderzoekers te doen, wat ook is toegelicht aan de respondenten. Één onderzoeker nam het interview af en de andere onderzoeker heeft er op toegezien dat alle belangrijke vragen werden gesteld en deed waar nodig aanvullingen. De tweede onderzoeker zat er ook bij voor het bewaken van de tijd. De interviews hebben 20 tot 40 minuten geduurd. De onderzoekers hebben er voor gekozen om de interviews niet langer te laten duren dan 45 minuten, vanwege de concentratie van de jongvolwassenen. De onderzoeker die de tijd bewaakte, hield ook de concentratieboog van de jongvolwassenen in de gaten. Er is voor gekozen om geen toestemmingsformulier te laten ondertekenen door de respondenten zelf, omdat hiermee argwaan gewekt zou kunnen worden. De opdrachtgever en de onderzoekers hebben van vier van de vijf jongvolwassenen vooraf mondeling toestemming gekregen om geluidsopname te mogen maken. De opdrachtgever heeft voor deze vier jongeren een formulier ondertekend. Bij de respondent waar geen geluidsopnamen gemaakt kon worden, is op papier mee geschreven tijdens het interview. Dit is verder toegelicht in paragraaf 3.6.

3.4 Meetinstrumenten

In de probleemanalyse zijn de onderzoekers er achter gekomen dat er een aantal basisvoorwaarden zijn die een belangrijke rol spelen bij het re-integreren van jongvolwassen delinquenten. Volgens de literatuur ervaren verschillende jongvolwassenen op bepaalde gebieden problemen. Of dit de enige voorwaarden zijn en op welke manier de jongvolwassen delinquenten hierbij het beste ondersteund zouden kunnen worden is uit de probleemanalyse niet naar voren gekomen. Om dit in beeld te brengen, is er gekozen om interviews bij jongvolwassen delinquenten af te nemen.

Om de deelvragen te beantwoorden zijn er bij vijf jongvolwassen delinquenten semigestructureerde interviews afgenomen. “Bevragen is een veelvoorkomende vorm van dataverzameling” (Van der Donk & Van Lanen, 2014, p. 203). De jongvolwassenen zijn bevraagd, omdat de onderzoekers wilden verklaren welke behoeften de jongvolwassen delinquenten hebben tijdens het re-integreren.

Vier van de vijf respondenten zijn individueel bevraagd. Van der Donk en Van Lanen (2014) benoemen twee redenen voor het kiezen van individuele interviews. Het kan zijn dat de vragen over een gevoelig thema gaan of omdat de onderzoekers willen voorkomen dat participanten elkaar in een groep beïnvloeden. Uit vooronderzoek bleek dat jongvolwassen delinquenten onder een gevoelige doelgroep vallen en dat het praten over hun verleden negatieve gevoelens op kan roepen (J. Driessen, persoonlijke communicatie, 29 maart 2018). Het was van belang dat de respondenten hun eigen verhaal konden vertellen, zonder hierbij beïnvloed te worden door de aanwezigheid van anderen. Er is daarom bewust gekozen om, waar mogelijk individuele interviews af te nemen. Hiermee is de betrouwbaarheid en validiteit van de data vergroot, in tegenstelling tot een focusgroep. Bij één respondent wilde de reclasseringsmedewerker, in overleg met de respondent, aanwezig zijn. Dit interview is dan ook uitgevoerd met aanwezigheid van de reclasseringsmedewerker. Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen, waarbij gekozen is om de interviews deels te structureren, zodat de respondenten op soortgelijke punten bevraagd werden. Echter wilden de onderzoekers de jongvolwassen delinquenten ook de vrijheid geven om op eigen onderwerpen in te gaan. De onderzoekers hebben een interviewgids gemaakt, wat de leidraad heeft gevormd voor de interviews, deze is te vinden in bijlage 1. In de interviewgids is gewerkt met topics, waaronder open vragen zijn opgesteld, zodat de respondenten niet in één richting gestuurd werden. De topics waren: re-integratie, huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, identificatiebewijs, sociaal netwerk, motivatie en recidiveren. Daarnaast zijn er verdiepende vragen geformuleerd, zodat de onderzoekers los van elkaar op dezelfde punten door hebben kunnen vragen. Aan het begin van de interviewgids staan

algemene/introducerende vragen. Deze vragen zijn opgesteld om meer achtergrondinformatie te weten te komen en om de jongvolwassenen op hun gemak te stellen en vertrouwen te creëren. Dit was belangrijk vanwege het gevoelige onderwerp waarover gesproken werd. Vervolgens werd er gevraagd naar het detentieverleden, wat ook als achtergrondinformatie diende. De onderzoekers hebben bij dit gedeelte geïnteresseerde vragen gesteld en konden vanuit daar doorvragen op andere punten in de interviewgids. De benodigdheden tijdens de interviews aan de jongvolwassenen waren: de opnameapparatuur (in dit geval een mobiele telefoon), de interviewgids, een pen en papier.

3.5 Analyse

De opgenomen interviews zijn getranscribeerd. Van het interview dat niet opgenomen is, is een samenvatting gemaakt. De onderzoekers hebben het uitwerken van de interviews op een betrouwbare en zorgvuldige manier gedaan, door onderzoeker 1 het interview af te laten nemen en onderzoeker 2 dit te laten transcriberen en zo ook andersom. Dit is gedaan om interpretaties te voorkomen. Er is een handleiding gemaakt met de afspraken voor het transcriberen, zodat beide onderzoekers dit op dezelfde wijze uit hebben kunnen voeren. Deze handleiding is te vinden in bijlage 3. Na het transcriberen zijn de transcripten in betekenisvolle fragmenten opgedeeld. Dit hebben de onderzoekers gezamenlijk gedaan. Vervolgens is er gecodeerd, dit wil zeggen dat er codes zijn gegeven aan de betekenisvolle fragmenten. De onderzoekers hebben dit bij elk interview onafhankelijk gedaan, waarna zij samen de codes zijn gaan vergelijken. Hierna hebben de onderzoekers samen per fragment de definitieve codes toegekend, zoals te zien is in bijlage 4. Het onafhankelijk coderen verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Tijdens de interviews zijn er naar specifieke kenmerken van de jongvolwassenen gevraagd, zoals onder andere het soort delict en straf. Hier zijn de codes 'delict' en 'straf' aan toegekend. Deze codes zijn niet meegenomen in de analyse, maar deze zijn gebruikt om de doelgroep te specificeren, zoals te zien is in bijlage 2. Deze kenmerken zijn er uiteindelijk in de conclusie wel bij betrokken.

Er is dus data verzameld in de vorm van geluidsopnamen. Dit soort data is minder gemakkelijk te analyseren, omdat de data niet voorgestructureerd is en wordt daarom minder gestructureerde data genoemd (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

De onderzoekers hebben een analysemethode gebruikt, waarbij de data aan de hand van categorieën wordt geanalyseerd (Van der Donk & Van Lanen, 2014). De werkwijze hiervoor was als volgt:

1. De onderzoeksvraag is genoteerd;
2. Categorieën zijn bepaald aan de hand waarvan de data geanalyseerd moest worden;
3. De data is opgedeeld in kleinere betekenisvolle tekstfragmenten;
4. De tekstfragmenten zijn ondergebracht bij één of meerdere categorieën;
5. Wanneer een tekstfragment niet onder gedeeld kon worden bij de categorieën, kon er een nieuwe categorie toegevoegd worden.

Deze bestanden zijn op te vragen bij de onderzoekers.

Vervolgens is er per categorie een korte samenvatting gemaakt, zodat de resultaten overzichtelijk weergegeven konden worden. Uiteindelijk zijn in hoofdstuk 4 de resultaten per categorie beschreven.

Nadat alle data was geanalyseerd en de resultaten waren beschreven, zijn er conclusies getrokken. Er is per deelvraag beschreven wat opvalt aan de analyseresultaten (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Daarbij was het voor de onderzoekers van belang dat zij zich richtten op overeenkomsten, verschillen en opmerkelijke aspecten in de resultaten.

In de conclusies zijn de basisvoorwaarden die de jongvolwassenen wel gerealiseerd hebben niet meegenomen, omdat deze informatie niet past bij de deel- of hoofdvragen. Echter is er wel voor gekozen om een categorie te maken voor de basisvoorwaarden die wel gerealiseerd zijn (categorie C), omdat de onderzoekers het belangrijk vonden dat deze data niet verloren zou gaan. Het is namelijk ook goed om te kunnen zien dat er jongvolwassen delinquenten zijn die op bepaalde gebieden geen problemen hebben ervaren. Deze resultaten komen dus ook naar voren bij hoofdstuk 4 resultaten, maar zijn niet benoemd bij de conclusies.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Als het gaat om de betrouwbaarheid dient de onderzoeker er naar te streven dat het onderzoek dezelfde onderzoeksresultaten oplevert, wanneer het wordt herhaald door iemand anders (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Er moet sprake zijn van zo min mogelijk verstoringen. Validiteit betekent dat er onderzocht wordt, wat de onderzoeker wil onderzoeken. Voor de betrouwbaarheid van de data zijn vier van de vijf interviews opgenomen, waardoor het interview in zijn geheel kon worden teruggeluisterd. Op deze manier is er bij deze interviews geen data verloren gegaan. Bij het interview met respondent 4 is er geen geluidsopname gemaakt, omdat de respondent zijn privacy belangrijk vond. Bij dit interview heeft één onderzoeker het interview afgenomen en heeft de andere

onderzoeker meegeschreven. Uiteindelijk is er een samenvattend verslag van gemaakt. In verband met de betrouwbaarheid is dit verslag ter goedkeuring voorgelegd aan de respondent en de reclasseringsmedewerker. Zoals al eerder aangegeven in paragraaf 3.5 heeft één onderzoeker het interview afgenomen en de ander heeft het interview getranscribeerd, op deze manier was de kans kleiner dat er interpretaties werden meegenomen tijdens het transcriberen. Er is getranscribeerd middels een handleiding, die te vinden is in bijlage 3. Dit zorgt voor een hogere betrouwbaarheid van de data.

Daarnaast kan de validiteit en betrouwbaarheid vergroot worden door het gebruik van triangulatie⁸ (Van der Donk & Van Lanen, 2014). In het onderzoek is sprake van onderzoekstriangulatie. Het onderzoek is uitgevoerd door twee onderzoekers, die beide na hebben gezien op een goed verloop van het onderzoek. Daarnaast hebben de onderzoekers regelmatig om feedback gevraagd bij de opdrachtgever en een gedragswetenschapper. Hun kritische blik heeft de onderzoekers geholpen om verantwoorde keuzes te maken tijdens het onderzoek. In het onderzoek is geen gebruik gemaakt van methodische triangulatie. Er is namelijk maar één meetinstrument gebruikt om de deelvragen te beantwoorden. De individuele interviews hebben wel bijgedragen aan de betrouwbaarheid, zoals is aangegeven in paragraaf 3.4. Er is daarnaast ook geen gebruik gemaakt van brontriangulatie, aangezien alleen jongvolwassen delinquenten zijn geïnterviewd. De onderzoekers wilden tijdens het onderzoek te weten komen wat de behoeften zijn van de jongvolwassen delinquenten en waar zij tegenaan lopen. Hiervoor was de input van jongvolwassen delinquenten van belang. In eerste instantie was het de bedoeling om ook reclasseringsmedewerkers te bevragen, echter zouden de onderzoekers met die resultaten de onderzoeksvraag niet kunnen beantwoorden. De beperkingen omtrent de betrouwbaarheid en validiteit worden in hoofdstuk 5.5 beschreven.

⁸ Het laten zien dat je onderzoek is gebaseerd op data, die op verschillende manieren verzameld zijn (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

Hoofdstuk 4

Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste resultaten beschreven aan de hand van de categorieën, die zijn opgesteld tijdens het analyseren van de data. In bijlage 5 staat een overzicht van de gebruikte codes per categorie. Om de resultaten te verduidelijken is er gebruik gemaakt van enkele citaten en een figuur.

4.1 Categorie A: Toekomst

Aan de respondenten is de vraag gesteld hoe zij hun leven over vijf jaar zien.

Alle respondenten zijn zich bewust van hun leeftijd en willen graag nog iets maken van hun leven.

“Uhm ik heb nou iets gedaan waarvan ik denk van uhm je hebt geen keus je moet er wel sterker van uit komen. Ik ben 21 jaar, ik wil nog verder studeren, ik wil nog van alles doen. Ik wil nog wat van de wereld zien en dan ja dan moet je toch een keer, een keer moet je daar toch bovenop komen.” - Respondent 3

Twee van de vijf respondenten geven aan dat het vermijden van problemen in de toekomst belangrijk is voor hen, om niet opnieuw de fout in te gaan.

“Want ik wil gewoon genieten van mijn leven, ik ben nog jong. Zolang ik gewoon geniet van mijn leven en slechte dingen vermijd, dan komt het allemaal goed. Ja.” - Respondent 1

Daarnaast is het voor één respondent ook belangrijk om zijn verleden achter zich te laten en positief verder te gaan.

Een **opleiding** voltooien is voor drie van de vijf respondenten belangrijk. Zij hopen over vijf jaar in het laatste jaar van hun opleiding te zitten, of al klaar te zijn en werk te hebben.

“... over vijf jaar? uhm ... dan hoop ik dat ik net, of uhm bijna klaar ben met mijn studie en dat ik dan uhm vanaf die stageplek ook werk aangeboden krijg. Dat zou optimaal zijn, dat ja ... Verder heb ik geen inspiratie voor mijn toekomst ... Op dit moment is het studie en dat gaat op dit moment eigenlijk voor.” - Respondent 2

Twee respondenten zouden graag willen werken met jongeren. Één respondent geeft aan dat hij zou willen werken als ervaringsdeskundige om op deze manier jongeren na detentie te motiveren hun leven weer op te pakken.

Een andere respondent zou in de toekomst graag op zichzelf willen gaan wonen.

4.2 Categorie B: Basisvoorwaarden die na hulp gerealiseerd zijn

In Figuur 1 zijn de resultaten van deze categorie weergegeven.

Twee van de vijf respondenten geven aan problemen te hebben ervaren op het gebied van **huisvesting**, na hulp hebben zij dit wel kunnen realiseren. Deze hulp was gericht op de weg wijzen naar instanties. Een van deze twee respondenten woont op een woongroep en wil vanuit daar verder groeien naar zelfstandig wonen.

Twee van de vijf respondenten geven aan problemen te hebben ervaren op het gebied van **werk en inkomen**, na hulp is dit wel gerealiseerd. Eén respondent heeft na hulp een inkomen geregeld en gezorgd voor vrijwilligerswerk. De andere respondent had moeite met het vinden van werk, omdat hij niet wist waar hij vacatures kon vinden. Op dit moment heeft hij werk.

Vier van de vijf respondenten geven aan problemen te hebben ervaren op het gebied van **financiën**, na hulp is dit probleem voor hen opgelost. Eén respondent heeft moeite gehad met het verkrijgen van inzicht in zijn financiën. Een andere respondent had moeite met het betalen van kosten. Weer een andere respondent had schulden, waarvoor die hulp van bewindvoering heeft gekregen. De laatste van de vier respondenten had ook moeite met zijn schulden, waarvoor hij hulp heeft gekregen van zijn moeder, die zijn rekeningen heeft betaald. Verder heeft hij een goed overzicht over zijn financiën.

“Nee, toen wel, omdat alles op me afkwam op dat moment over die telefoons en je moet allemaal terug gaan betalen. En toen ging dat nog niet via de rechter, toen was het gewoon wij willen allemaal ons geld terug voor die telefoon en alles komt dan over je heen.”

- Respondent 3

Twee van de vijf respondenten geven aan problemen te hebben ervaren op het gebied van **zorg** en dit na hulp wel gerealiseerd te hebben. Zij hebben pas na hulp hun zorgverzekering kunnen regelen. Hierbij moet wel vermeld worden dat het bij een andere respondent onduidelijk is of hij dit gerealiseerd heeft. Echter heeft hij dit niet benoemd bij moeilijkheden die hij ervaart.

Toen de vraag: “Wie heeft jou geholpen bij het regelen van een zorgverzekering?” werd gesteld gaf de respondent het volgende antwoord:

“Uhm bij de woongroep heb je ook hulpverleners en daaruit helpen ze jou ook. Wat moet je nog rechtekken, zeg maar. En daar gaan ze ook naar kijken en dat hebben ze ook gedaan en daar zijn ze ook nu nog steeds mee bezig.” - Respondent 1

Één respondent geeft aan dat hij niet in het bezit was van een **identificatiebewijs** en dit na hulp wel gerealiseerd te hebben. De respondent heeft hierbij hulp gekregen van zijn reclasseringsmedewerker. Hierbij moet wel vermeld worden dat het bij een andere respondent onduidelijk is of hij dit gerealiseerd heeft. Echter heeft hij dit niet benoemd bij moeilijkheden die hij ervaart.

4.3 Categorie C: Basisvoorwaarden die gerealiseerd zijn

In Figuur 1 zijn de resultaten van deze categorie weergegeven.

Er zijn drie respondenten die geen problemen hebben ervaren op het gebied van **huisvesting**. Zij wonen nog thuis. Een van deze respondenten wil wel graag op zichzelf gaan wonen. Hij heeft hier zelf nog weinig verstand van en heeft hierbij hulp gevraagd. Een van de vijf respondenten heeft **werk en inkomen** gerealiseerd. Hij werkt vanuit het uitzendbureau.

Een van de vijf respondenten heeft geen problemen ervaren op het gebied van **financiën**. Hij heeft een goed overzicht over zijn financiën.

Twee van de vijf respondenten hebben een **zorgverzekering** gerealiseerd. Hierbij moet vermeld worden dat van een andere respondent onduidelijk is of hij dit gerealiseerd heeft.

Drie van de vijf respondenten hebben een **identificatiebewijs** gerealiseerd en hebben hierbij geen problemen ervaren. Hierbij moet vermeld worden, dat van een andere respondent onduidelijk is of hij dit gerealiseerd heeft.

Drie van de vijf respondenten hebben een vriendengroep. Hierbij moet vermeld worden dat het van een andere respondent onduidelijk is hoe zijn **sociaal netwerk** eruit ziet.

“uhm ik heb geen grote vriendengroep, maar ik heb wel veel mensen waar ik graag mee om ga. Ik heb twee echte vrienden, maar dan houd het ook op.” - Respondent 2

4.4 Categorie D: Basisvoorwaarden die niet gerealiseerd zijn

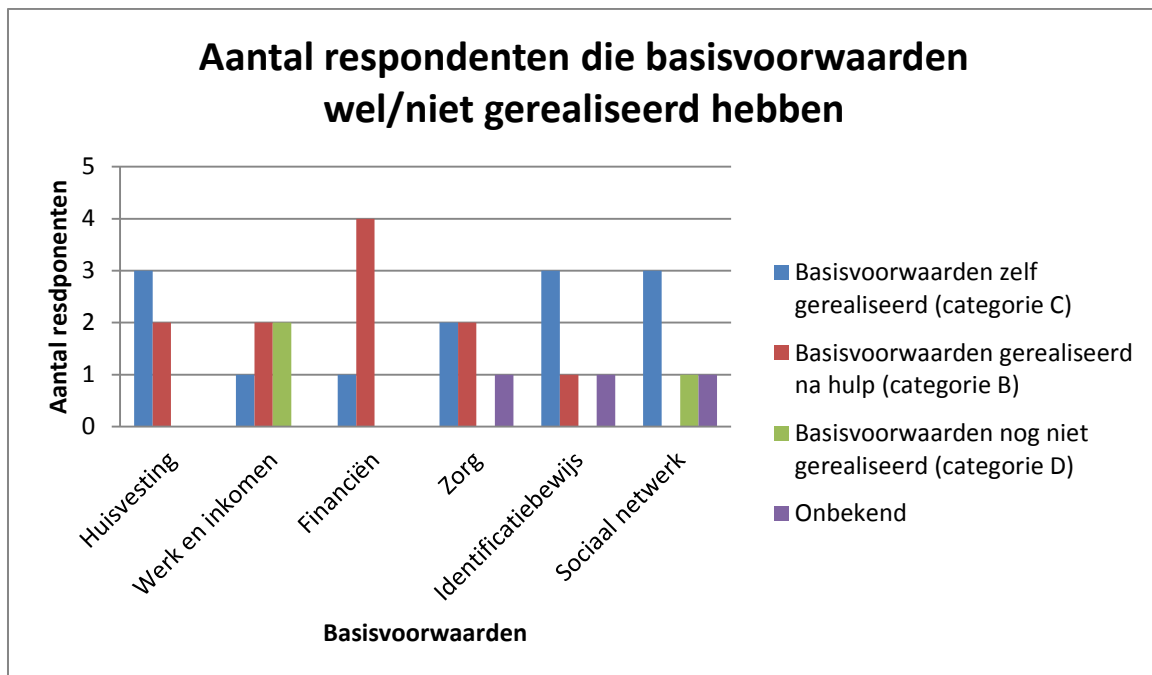
In Figuur 1 zijn de resultaten van deze categorie weergegeven.

Één respondent heeft zijn **sociaal netwerk** nog niet gerealiseerd.

“Uhm ik kan niet zo heel snel vrienden maken, waarom? Dat is omdat ik uhm vaker ben uitgelachen, mensen zagen mij anders. Ik kan dus niet op dit moment, zomaar met iemand vrienden zijn of kunnen maken. Bij mij heeft dat echt veel tijd nodig ...” - Respondent 1

Twee van de vijf respondenten hebben op dit moment geen **werk**. Eén respondent heeft hiervoor hulp van reclassering en is aan het zoeken, het inkomen is inmiddels gerealiseerd, maar werk nog niet. Een andere respondent geeft aan hierbij geen hulp nodig te hebben. Eén respondent geeft aan nu nog niet bezig te zijn met zijn **opleiding**, maar wil eerst hulp krijgen bij zijn zelfstandigheid.

In Figuur 1 hieronder zijn de resultaten per basisvoorwaarde weergegeven van alle respondenten. Dit gaat om de basisvoorwaarden: huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, in het bezit zijn van een identiteitsbewijs en een sociaal netwerk. In deze figuur is te zien welke basisvoorwaarden de jongvolwassen delinquenten zelf gerealiseerd hebben, welke zij gerealiseerd hebben nadat zij hulp hierbij hebben gekregen, maar ook welke basisvoorwaarden zij nog niet gerealiseerd hebben. Wanneer een bepaald gegeven onbekend is, is dit ook in de figuur weergegeven.

Figuur 1. Basisvoorwaarden: huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, identiteitsbewijs en sociaal netwerk.

4.5 Categorie E: Gemiste ondersteuning

Een van de vijf respondenten geeft aan **mentale ondersteuning** te hebben gemist, van iemand waarmee hij kon praten en iemand die hem kon begrijpen. Hij miste respect, hoop en mensen die naar hem omkeken.

“Er was niet niemand uhm er was gewoon niemand om me heen waar ik mee kon praten of ja die hulp kon bieden zegmaar.” - Respondent 1

Op het moment dat de vraag: “Waar had je graag hulp bij gehad?” werd gesteld, gaf dezelfde respondent het volgende antwoord:

“Iemand die mij kon begrijpen, iemand die weet waar ik ... hoe ik in mijn schoenen sta. Hoe ik denk, hoe ik mij voel uhm ... ja dat is een beetje die richting.” - Respondent 1

Uit de verhalen van drie van de vijf jongvolwassenen is gebleken dat zij hulp hebben gemist bij **praktische zaken**. Zo wisten drie respondenten niet naar welke instanties zij hadden kunnen gaan, om hulp te vragen.

“Dit wist hij niet. Hij is pas bij reclassering terecht gekomen, toen hij uiteindelijk in detentie gezeten had.” - Respondent 4

4.6 Categorie F: Helpende ondersteuning

Vier van de vijf respondenten noemen **mentale steun** van mensen in hun omgeving als helpende ondersteuning. Zo zegt één respondent dat hij het fijn vindt om met iemand te praten, die in eenzelfde situatie heeft gezeten en hem dus kan begrijpen. Hij noemt dit een ervaringsdeskundige. Daarnaast noemt dezelfde respondent ook zijn vader, met wie hij over alles kan praten. Twee andere respondenten benoemen de hulp en steun vanuit thuis als helpende ondersteuning. Waaronder twee van deze respondenten **positiviteit** en vertrouwen erg belangrijk vinden.

“En ik denk, als ik, werk zo bij mezelf in ieder geval van op het moment dat je mij negatief gaat steunen dan heb ik zoiets van ja, wat maakt het dan nog uit of ik het weer doe of niet. Negativiteit dat blijft dan toch.” - Respondent 3

“Maar als je weet dat thuis tenminste volle vertrouwen heeft, dan heb je toch zoiets van oké als ik het vanuit thuis krijg dan is het goed. Negatieve vanuit thuis, als dat er niet is dat ik die fout ook niet meer maak.” - Respondent 3

“De hulpverleners. Waarom en dat is om uhm er zit er eentje tussen die begrijpt mij. Uhm want hij heeft in dezelfde situatie gezeten. Hij heeft ook van de straat geleefd. Dus het is fijn als iemand jou begrijpt die ook in hetzelfde situatie heeft gezeten. Die de straat ook kent enzovoort.” - Respondent 1

Drie van de vijf respondenten zien **werk en inkomen/opleiding** als motivatie om door te gaan met de positieve dingen in hun leven. Twee van deze bovengenoemde drie respondenten zien ook familie, vrienden en sport als motivatie. Een andere respondent geeft aan dat hij in zichzelf blijft geloven en dat hem dat helpt. Weer een andere respondent wordt gemotiveerd wanneer hij ziet wat hij al bereikt heeft en wanneer hij **complimenten** krijgt.

“Ik wil gewoon daarbij terecht komen wat uhm wat ik eerst ook wilde, want ik wil gewoon mijn studie afronden en een fatsoenlijke baan krijgen en uhm mijn leven gewoon op orde.”

- Respondent 2

Alle respondenten noemen ook bepaalde **praktische zaken** als helpende ondersteuning. Zo heeft één respondent een kennis die hem naar een hulpverlener heeft verwezen. Twee andere respondenten hebben hulp gevraagd voor hun opleiding. Weer een andere respondent heeft praktische ondersteuning gekregen van zijn reclasseringsmedewerker, zoals: het realiseren van een **slaapplek**; het aanvragen van een **identificatiebewijs** en een **zorgverzekering**; het wegwerken van zijn **schulden** en het regelen van een **inkomen**. De laatste respondent is door zijn moeder geholpen met zijn **financiën** en heeft hulp gekregen bij het zoeken naar vacatures voor werk.

4.7 Categorie G: Invloeden sociaal netwerk

Drie van de vijf jongvolwassenen praten over verkeerde vrienden, met wie zij te maken hebben (gehad). Één respondent geeft aan dat hij in een slechte vriendenkring zat, maar dat hij er mee bezig is om hieruit te komen. Een andere respondent ging met verkeerde vrienden om en de laatste van deze drie respondenten geeft aan afstand te willen doen van vrienden die verkeerde dingen doen. Eén respondent naast deze drie, geeft aan dat hij (op deze ene keer na) normaal gesproken niet te beïnvloeden is op crimineel gebied. De laatste van de vijf respondenten geeft aan dat zijn omgeving geen invloed heeft gehad op het plegen van zijn delict.

“Uhm ik ben eigenlijk iemand die heel moeilijk over te halen is, in zoiets. Want ik woon in een buurt met heel veel jongens uhm en er wordt heel veel gepraat van hé doe je dit, doe je dat.

En dan zelf je altijd nee, nee, nee, doe we niet, doen we niet. En iets, god mag weten wat, maar iets heeft op dat moment gezegd van ja weet je doe die deur open het kan geen kwaad en dat kan blijkbaar heel wat kwaad.” - Respondent 3

Drie respondenten vertellen over de invloeden van hun omgeving/**sociaal netwerk**, na het plegen van een delict. Één respondent geeft aan geen steun te krijgen vanuit zijn omgeving en een andere respondent is niet meer welkom bij zijn voetbalvereniging, waar de mensen teleurgesteld in hem waren.

4.8 Categorie H: Moeilijkheden na delict

Drie van de vijf respondenten geven aan moeite te hebben met hun **opleiding**, omtrent de aanvraag van een VOG. Een van deze drie respondenten is gestopt met zijn opleiding na het plegen van het delict, dit had ook te maken met de aanvraag van een VOG.

Een van de vijf respondenten heeft moeite met het verkrijgen van **werk en inkomen**, na het uitzitten van zijn straf.

“Ja goed, dan moet ik even uhm bekijken wat daar de gevolgen van zijn, want uhm tegenwoordig heb je overal een VOG nodig, ik weet niet of dat daarmee in conflict gaat lopen ... denk het wel, dus dat is jammer” - Respondent 2

“Ik was destijds ook met een studie bezig, ja. Toen deed ik HBO rechten, toen ben ik daar mee gestopt door dat incident, omdat ik bang was dat, ja, rechten opleiding en dan heb je toch nog een strafbaar feit op je naam en wat wil je dan nog doen. Dus toen ben ik daarmee gestopt.” - Respondent 3

Twee van de vijf respondenten hebben daarnaast ook moeite gehad met het vinden van **onderdak** en het verkrijgen van een **zorgverzekering**.

Twee van de vijf respondenten laten blijken dat zij het moeilijk vinden wanneer zij geen **daginvulling** hebben.

“Twee weken thuis zitten dat was nog wel leuk, maar nou begint het wel weer saai te worden.” - Respondent 2

Twee van de vijf respondenten geven aan moeite te hebben met hun omgeving na het plegen van een delict. Een van deze twee respondent geeft aan dat zijn omgeving te lang in het verleden blijft hangen en alleen naar de slechte kanten kijkt.

“Als ze constant blijven herhalen van uhm dit moet je beter doen of ga daar weg of blijf uit die vrienden, terwijl ik al die stap heb genomen. Maar die stap hebben ze nooit gezien, dat ik die heb genomen. Dus ze blijven telkens die dingen herhalen, herhalen.” - Respondent 1

De andere respondent vindt het moeilijk dat iedereen in zijn omgeving weet wat hij heeft gedaan. Hij wil graag aan zijn omgeving laten zien dat hij bezig is met het oppakken van zijn leven.

“En het is vooral rot al je dan net vrij wordt gelaten zeg maar en dan kom je buiten en dan ja, iedereen wil weten wat er aan de hand is, iedereen leest het. Ik heb gehoord dat het op het nieuws kwam en ik weet niet, omroep (noemt woonplaats). En uhm ja kranten en (onverstaanbaar) overal. Dus iedereen leest het, iedereen ziet het en dan is het meer pijnlijk voor mijn ouders dan voor mezelf.” - Respondent 3

4.9 Categorie I: Re-integreren

Drie van de vijf respondenten benoemen het hebben van **werk en inkomen** als een belangrijke factor om het leven weer op te pakken. Daarnaast benoemt één respondent ook het hebben van een **opleiding**.

“Ja, ik heb gevraagd of er nog wat was en toen zei ze van ja er is maar een kleine opdracht van een paar dagen, ik weet niet of je dat wilt? En toen zei ik van maakt niet uit, ik wil gewoon weer even lekker aan de slag gaan. Dat hielp mij om gewoon weer vooruit te gaan.” - Respondent 3

Twee van de vijf respondenten noemen het hebben van **huisvesting** als belangrijke factor. Twee van de vijf respondenten benoemen **financiën** als belangrijke factor.

“Daar kan ik zelf voor zorgen door mijn leven zeg maar weer op de rails te krijgen. Als ik zeg maar niks doe en ik zit alleen maar thuis en uhm ik gebruik drugs en noem maar op, ik maak een puinhoop dan ... uhm is het voor de rechter op dat moment makkelijker om dan te kiezen om wel een straf, want ja haal hem maar van de straat af zeggen ze dan. Uhm, op het moment dat ik een baan heb en ik heb school en ik woon nog thuis dus dat is in principe ook al makkelijk. Ik heb geen schulden of iets, dus dan heeft de rechter er niks aan om mij een levenslange straf op te leggen, vooral niet van een strafblad.” - Respondent 2

Toen er gevraagd werd aan respondent 4 welke dingen hij lastig vond bij het oppakken van zijn leven na beëindiging van zijn straf, vertelde hij: Dat hij helemaal niets had toen hij vrij kwam, geen woning, zorg, identificatiebewijs of inkomen.

Een van de vijf respondenten noemt dus ook **identificatiebewijs** en **zorg** als lastige factoren bij het oppakken van zijn leven.

Daarnaast benoemen 3 van de 5 respondenten dat het **sociaal netwerk** voor hen belangrijk is. Bij twee van hen gaat dit om steun vanuit thuis en bij een andere van deze drie gaat het om hulpverleners die hem ondersteunen. Het gaat dan wel om hulpverleners die hem ook echt begrijpen.

“Ja, maar ook twee hulpverleners die kennen de straat, die weten ook wat ik merk. Zolang ik ze bij mij heb, gebeurt er niks. En als ik ze, laat ik het zeggen, als ik hun vier jaar bij me heb, naast me heb staan. Uiteindelijk ga ik zeggen van nu mogen jullie afstand nemen nu kan ik het zelf wel”. - Respondent 1

“Want uhm wat er ook gebeurt je ouders staan altijd achter je, hoe groot de fout ook is die je maakt op dat moment. Steun vanuit thuis uit is altijd wel iets wat je moet hebben, want als je dat niet hebt, dan ga je gewoon ten onder.” - Respondent 3

Voor één respondent is sport erg belangrijk om zijn leven op te pakken

Daarnaast is er een andere respondent die benoemt geduld en afleiding als iets wat hij belangrijk vindt.

Wanneer er gevraagd werd of de **invulling van de vrije tijd** belangrijk is om zijn leven weer op te pakken, werd het volgende antwoord gegeven:

“Dat is juist het belangrijkste, als je niets te doen hebt dan kom je daarin, maar als je wel wat te doen hebt dan uhm ja ik heb gewoon zitten sporten de hele tijd.” - Respondent 5

Hoofdstuk 5

Conclusies en discussies

5.1 Conclusies deelvragen

In deze paragraaf zijn per deelvraag conclusies getrokken, op basis van de resultaten die in hoofdstuk 4 besproken zijn. Hierbij is een koppeling gemaakt met literatuur, die is gebruikt in hoofdstuk 2.

5.1.1 Deelvraag 1

Welke factoren zorgen volgens jongvolwassen delinquenten voor re-integratie in de samenleving?

Voor de conclusie op deze deelvraag is gebruik gemaakt van de resultaten die beschreven zijn bij categorie A en I.

Alle jongvolwassen delinquenten zijn zich bewust van hun leeftijd en realiseren zich dat zij nog graag iets van hun leven willen maken. Tijdens de interviews zijn er een aantal factoren benoemd, die voor jongvolwassen delinquenten belangrijk zijn bij het re-integreren. Zo komt naar voren dat de volgende basisvoorwaarden belangrijke factoren zijn om te re-integreren: huisvesting, werk en inkomen/opleiding, financiën, zorg, identificatiebewijs en een sociaal netwerk. Jongvolwassen delinquenten vinden het voltooien van een opleiding belangrijk, om vanuit daar een goede baan te vinden. Het helpt jongvolwassenen om werk te vinden via een uitzendbureau. Deze basisvoorwaarden komen ook in hoofdstuk 2 naar voren als belangrijke factoren voor het re-integreren (Rekenkamer Amsterdam, 2013; Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2009; Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017).

Bij het sociaal netwerk gaat het vooral om de steun die zij hebben gekregen vanuit thuis of een hulpverlener. Zo blijkt ook uit het onderzoek van MacDonald en zijn collega's (in Elbers, Weggemans, & Liem, 2016) dat ondersteunende familierelaties kunnen bijdragen aan het stoppen met criminaliteit.

Er zijn naast de basisvoorwaarden nog andere factoren die belangrijk gevonden worden, waardoor jongvolwassen delinquenten beter zullen re-integreren. Deze factoren zijn: invulling van de vrije tijd, sport, geduld, positiviteit, het vermijden van slechte dingen, afstand doen van verkeerde vrienden en het afsluiten van het verleden. In de cognitieve transformatietheorie komt ook naar voren dat het van belang is om afstand te doen van het criminele verleden, om zo opnieuw te kunnen beginnen (Elbers, Weggemans, & Liem, 2016). Reclasseringsmedewerkers Van Glabbeek en Nemelc (persoonlijke mededeling, 27 februari

2018) en de opdrachtgever Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018) noemen ook een aantal van de bovenstaande factoren, waarvan zij zien dat het belangrijke factoren zijn om te re-integreren. Dit zijn de volgende; Invulling van de vrije tijd, positiviteit, door middel van complimenten geven en het afstand doen van verkeerde vrienden.

Jongvolwassen delinquenten worden gemotiveerd om door te gaan met de positieve dingen in hun leven, door de volgende factoren: werk en inkomen/opleiding, familie, vrienden, sport en het krijgen van complimenten.

5.1.2 Deelvraag 2

Welke ondersteuning na het gepleegde delict wordt door de jongvolwassen delinquenten als helpend ervaren?

Voor de conclusie op deze deelvraag is gebruik gemaakt van de resultaten die beschreven zijn bij categorie F.

Uit de resultaten blijken twee overkoepelende factoren die jongvolwassen delinquenten benoemen als helpende ondersteuning na het delict en/of de straf om te re-integreren. Zo blijkt dat jongvolwassenen behoefte hebben aan mentale steun van mensen uit hun omgeving, waaronder ook professionals. Zo wordt er benoemd dat het belangrijk is om met iemand te kunnen praten, die in een soortgelijke situatie heeft gezeten, een ervaringsdeskundige. De steun vanuit thuis wordt ook belangrijk gevonden, waarin de nadruk wordt gelegd op positiviteit en vertrouwen. De jongvolwassen delinquenten hebben iemand nodig die naast hen staat, in hen geloofd, naar de toekomst kijkt en waardoor zij worden begrepen en gesteund. De reclasseringsmedewerkers Van Glabbeek en Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) noemen ook de thuissituatie en vriendenkring als belangrijke factoren. Daarnaast is ook uit de literatuur te achterhalen dat jongvolwassenen behoefte hebben aan iemand die de situatie begrijpt en niet te lang in het verleden blijft hangen (Cliëntenbelang Amsterdam, 2017).

Naast deze mentale steun blijkt ook dat het op weg helpen bij praktische zaken als helpend wordt ervaren. Zo hebben jongvolwassen delinquenten praktische ondersteuning gekregen op het gebied van: het realiseren van een slaapplek/huisvesting, het regelen van werk en een inkomen, het wegwerken van schulden en inzicht krijgen in de financiën, het aanvragen van een zorgverzekering en een identiteitsbewijs. Het was hierbij vooral van belang dat jongvolwassenen ondersteuning kregen bij het vinden van een hulpverlener of de juiste instanties. De jongvolwassenen die zijn geholpen bij het vinden van een juiste hulpverlener/instantie, ervaren dit als helpend. De heer Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018) geeft ook aan dat het belangrijk is dat jongeren de weg naar instanties weten.

5.1.3 Deelvraag 3

Waar lopen jongvolwassen delinquenten tegenaan tijdens de re-integratie?

Voor de conclusie op deze deelvraag is gebruik gemaakt van de resultaten die beschreven zijn bij de volgende categorieën: B, C, D, E, G en H.

Jongvolwassenen met een laag opleidingsniveau blijken meerdere delicten te plegen en ervaren op meerdere gebieden problemen, dan jongvolwassenen met een hoger opleidingsniveau, zoals ook te zien is in bijlage 2. Er worden problemen ervaren op de basisvoorwaarden: huisvesting, werk en inkomen, opleiding, financiën, zorg en identificatiebewijs. Bij huisvesting vinden jongvolwassenen het moeilijk om onderdak te vinden na het uitzitten van hun straf. Met behulp van hulpverlening is dit uiteindelijk gerealiseerd. Voor jongvolwassenen die thuis bij hun ouders wonen is dit geen probleem. Jongvolwassenen hebben daarnaast ook moeite met het zoeken van werk en het aanvragen van een VOG voor hun opleiding of werk. Door de reclasseringsmedewerkers Van Glabbeek en Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) wordt benoemd dat het vinden van werk wordt bemoeilijkt, doordat jongvolwassenen met een strafblad geen VOG kunnen aanvragen. Inzicht krijgen in financiën vinden zij ook moeilijk. Uit de literatuur blijkt ook dat ex-gedetineerde jongeren dit lastig vinden (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.-b). Als laatste blijken het aanvragen van een zorgverzekering en identificatiebewijs lastig voor jongvolwassen delinquenten. Jongvolwassen delinquenten wisten na het plegen van een delict niet bij welke instanties zij terecht konden voor hulp, zij geven aan hier wel behoefte aan gehad te hebben. De heer Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) geeft aan dat het voor jongvolwassenen vaak lastig blijkt om terecht te komen bij instanties, wanneer zij hulp nodig hebben.

Één jongvolwassene heeft mentale steun gemist van zijn omgeving, na het plegen van zijn delicten. Hij heeft de behoefte om met iemand te kunnen praten die hem kan begrijpen. Jongvolwassenen geven tijdens het interview ook aan dat zij beïnvloed werden door vrienden. Na het gepleegde delict proberen zij afstand te doen van deze groep, wat niet altijd even makkelijk gaat. Jongvolwassenen geven ook aan dat zij er moeite mee hebben dat de omgeving een slecht beeld over hen heeft, omdat de omgeving weet wat zij gedaan hebben.

Uit de interviews blijkt daarnaast ook dat bepaalde jongvolwassen delinquenten er moeite mee hebben wanneer zij geen daginvulling hebben. Zij hebben de behoefte om bezig te zijn. Zo noemen ook de heer Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018), de heer Van Glabbeek (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) en mevrouw Staarink (persoonlijke communicatie, 7 maart 2018) vrije tijd invulling en dagbesteding als belangrijke factoren voor het re-integreren.

5.2 Conclusie onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag zal aan de hand van de conclusies, die in paragraaf 5.1 getrokken zijn beantwoord worden.

Wat hebben jongvolwassen delinquenten, in de leeftijd van 18 t/m 25 jaar nodig om te re-integreren in de samenleving?

Jongvolwassen delinquenten vinden de volgende factoren belangrijk bij het re-integreren: huisvesting, werk en inkomen/opleiding, financiën, zorg, in het bezit zijn van een identiteitsbewijs en een sociaal netwerk. Ook invulling van vrije tijd, sport, geduld, positiviteit, het vermijden van slechte dingen, afstand doen van verkeerde vrienden en het verleden achterlaten zijn factoren die door jongvolwassen delinquenten genoemd worden. Het sociaal netwerk kan voor de jongvolwassen delinquenten helpend zijn als zij mentale steun krijgen van mensen uit hun omgeving. Deze mentale steun kan zijn van familie of vrienden, maar ook van hulpverleners. De jongvolwassen delinquenten hebben iemand uit hun omgeving nodig die naast hen staat, in hun geloofd en waardoor zij worden begrepen en gesteund. Het is helpend wanneer deze steun een positieve insteek heeft. Jongvolwassen delinquenten worden daarnaast gemotiveerd om door te gaan met de positieve dingen in hun leven, door de volgende factoren: werk en inkomen/opleiding, familie, vrienden, sport en het krijgen van complimenten. Steun die gericht is op de kwaliteiten van jongvolwassen delinquenten blijkt dus helpend te zijn.

Tenslotte lopen jongvolwassen delinquenten vaak vast, omdat zij niet weten bij welke instanties zij terecht kunnen voor hulp bij praktische ondersteuning. Zij geven aan hier wel behoefte aan te hebben. De heer Nemelc (persoonlijke communicatie, 27 februari 2018) en de heer Driessen (persoonlijke communicatie, 29 maart 2018) geven aan dat het belangrijk is dat jongvolwassenen weten bij welke instanties zij terecht kunnen voor hulp, maar dat zij hier juist vaak tegenaan lopen. Deze praktische ondersteuning is nodig voor jongvolwassen delinquenten op het gebied van: huisvesting, het zoeken van werk, het regelen van een inkomen, het wegwerken van schulden en een zorgverzekering en identiteitsbewijs aanvragen. Jongvolwassen delinquenten hebben ook behoefte aan ondersteuning bij het oppakken van een opleiding. Jongvolwassenen lopen er namelijk vaak tegenaan dat zij geen VOG aan kunnen vragen, terwijl zij deze nodig hebben voor werk of opleiding. Verschillende jongvolwassenen geven aan dat zij een aantal jaren moeten wachten en dan vervolgens wel een VOG kunnen aanvragen. Het is dus van belang dat de jongvolwassen delinquenten worden geholpen bij het vinden van de juiste instantie(s), waarbij ze ook geholpen kunnen worden bij het aanvragen van een VOG.

5.3 Aanbevelingen voor de praktijk

Aanbeveling 1

Het is belangrijk dat jongvolwassen delinquenten op weg worden geholpen bij het vinden van de juiste instanties, voor de hulp die zij nodig hebben op het gebied van: huisvesting, werk en inkomen/opleiding, financiën, zorg en identificatiebewijs. Hieronder staan enkele voorbeelden genoemd:

- Wanneer een jongvolwassene op zoek is naar werk, dan kan een hulpverlener hem of haar ondersteunen bij bepaalde vaardigheden zoals: het maken van een sollicitatiebrief, het zoeken naar passende vacatures, de weg wijzen naar een uitzendbureau of het aanvragen van een verklaring omtrent goed gedrag. In de app kunnen tips gegeven worden voor onder andere de bovengenoemde vaardigheden bij het realiseren van werk en inkomen/opleiding.
- Bij het onderwerp financiën kan een hulpverlener een jongvolwassene ondersteunen door samen een overzicht te creëren van papieren. Ook dit kan verwerkt worden in de app.
- In de app zouden jongeren daarnaast ook ondersteund kunnen worden bij bepaalde praktische zaken, zoals informatie over hoe je een zorgverzekering aan kunt vragen. In het aanbevelingsrapport staat verder uitgewerkt hoe deze praktische ondersteuning naar voren kan komen in de app.

Aanbeveling 2

Het is belangrijk om een jongvolwassen delinquent te ondersteunen bij het oppakken/onderhouden van het sociale netwerk. Uit onderzoek is gebleken dat jongvolwassen delinquenten de steun vanuit hun sociaal netwerk als prettig ervaren en dat dit hen helpt om te re-integreren. Daarnaast blijkt ook dat jongvolwassen delinquenten zich druk maken over hoe hun omgeving over hen denkt. Een hulpverlener kan de jongvolwassene tips geven richting het contact aangaan met mensen uit zijn/haar omgeving of het omgaan met mensen die een bepaald beeld over hen hebben.

Aanbeveling 3

Bij de begeleiding van een jongvolwassen delinquent is het belangrijk om jongvolwassenen op een positieve manier te benaderen en te motiveren voor een bepaald doel. Daarnaast is het geven van complimenten belangrijk. Dit helpt jongvolwassen delinquenten op een positieve manier hun leven op te pakken. Een jongvolwassen delinquent wordt ook gemotiveerd door iets wat hij of zij leuk vindt om te doen. Dit zou tevens gekoppeld kunnen worden aan de app, door middel van een beloningssysteem, maar ook door middel van

zelfreflectie en kwaliteiten. In het aanbevelingsrapport staat verder uitgewerkt hoe een beloningssysteem en vragen op het gebied van zelfreflectie en kwaliteiten uitgewerkt kunnen worden in de app en welke bijdrage dit levert.

Aanbeveling 4

Voor jongvolwassen delinquenten is het belangrijk dat zij gemotiveerd worden om hun dag in te vullen, waarbij zij een ritme krijgen in hun dagelijks leven. In de app kan een jongvolwassene gebruik maken van een agenda. De app zou ook meldingen kunnen geven wanneer een afspraak plaatsvindt, of juist wanneer er nog niets is ingepland. Ook deze aanbeveling is verder uitgewerkt in het aanbevelingsrapport.

5.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Suggestie 1

Er zou een specifiek onderzoek gedaan kunnen worden, waarbij onderzoekers zich richten op een gekaderde doelgroep, zoals ex-gedetineerden of jongeren met een taakstraf. Hierbij kunnen de behoeften beter in beeld gebracht worden per specifieke doelgroep. Er zijn namelijk overeenkomsten tussen ex-gedetineerde jongvolwassenen en jongvolwassenen met een taakstraf, maar er zijn ook verschillen.

Suggestie 2

Er zou na één jaar een onderzoek gedaan kunnen worden naar de app, die momenteel in ontwikkeling is en eind juni online komt. Hoe werkt de app en wat zijn mogelijk verbeterpunten? Biedt de app voldoende ondersteuning voor de jongvolwassen delinquenten, met als gevolg dat zij niet recidiveren? Dit onderzoek kan gedaan worden door middel van het afnemen van een enquête bij een aantal gebruikers (ongeveer 20). Het is belangrijk om te blijven controleren of de app aansluit bij de doelgroep. De gebruikers kunnen aangeven wat zij fijn vinden aan de app, maar ook wat zij eventueel missen of als minder prettig ervaren. Uit de enquêtes kan blijken of de app aansluit bij de doelgroep en of deze voldoende helpende ondersteuning biedt. Daarnaast kan er data opgehaald worden, vanuit de app. Deze data kan nieuwe inzichten bieden voor verdere ontwikkeling van de app.

Suggestie 3

Jongvolwassenen met een laag opleidingsniveau blijken meerdere delicten te plegen en ervaren op meerdere gebieden problemen, dan jongvolwassenen met een hoger opleidingsniveau. In een volgend onderzoek zou hier dieper op ingegaan kunnen worden. Er kan onderzocht worden of het opleidingsniveau hier daadwerkelijk iets mee te maken heeft.

Suggestie 4

Er zou onderzocht kunnen worden hoe het komt dat bepaalde jongvolwassen delinquenten verschillende basisvoorwaarden zonder hulp kunnen realiseren en waarom sommige anderen dit niet lukt. Er zijn namelijk jongvolwassenen die geen problemen hebben ondervonden bij het vinden van werk en een inkomen of het aanvragen van een zorgverzekering en identificatiebewijs.

5.5 Discussie

In een terugblik op de uitvoering van dit onderzoek komen een aantal aspecten naar boven, die ter discussie gesteld worden.

Het was de bedoeling om tien jongvolwassen delinquenten te interviewen in het onderzoek. Uiteindelijk bleek het lastig was om bij deze doelgroep respondenten te verwerven. Dit kan komen doordat het spreken over justitiecontact een gevoelig en lastig onderwerp kan zijn voor jongvolwassen delinquenten. Zo was er bij één respondent een afspraak gepland om te videobellen, maar deed de respondent uiteindelijk toch liever niet mee. In het onderzoek zijn uiteindelijk vijf respondenten geïnterviewd, wat zorgt voor een minimaal aantal. Er zijn dan ook twijfels over de generaliseerbaarheid van het onderzoek. De behoeften van meerdere of andere jongvolwassen delinquenten zijn niet in beeld gebracht. De verwachting is dat het onderzoek wel voor meerdere jongvolwassen delinquenten gebruikt zou kunnen worden. Het lage aantal respondenten heeft mogelijk invloed gehad op de resultaten en conclusies. Ondanks het lage aantal respondenten, komen er verschillende uitkomsten overeen met het literatuuronderzoek.

De doelgroep jongvolwassen delinquenten is relatief breed. De doelgroep is namelijk niet gekaderd in opleidingsniveau, in soort/hoeveelheid delict(en) en in soort straf.

In eerste instantie wilden de onderzoekers zich richten op ex-gedetineerden en wilden zij de doelgroep kaderen in het soort delict en de straf. Echter bleek het lastig te zijn om respondenten te werven, die deel wilden nemen aan een interview, waardoor de doelgroep is verbreed naar 'jongvolwassen delinquenten'. Hieronder vallen niet alleen jongeren die in

detentie hebben gezeten, maar alle jongeren die in aanraking zijn geweest met justitie en bijvoorbeeld dus een taakstraf en/of reclasseringstoezicht hebben gehad. Er zijn dus vijf respondenten geïnterviewd, waarbij de doelgroep, het soort delict en de straf niet volledig gekaderd zijn. Dit zorgt ervoor dat de resultaten van elkaar kunnen verschillen.

Doordat de opdrachtgever van de onderzoekers dit onderzoek uitvoerde voor het Ministerie van Justitie en Veiligheid, was het voor de onderzoekers niet mogelijk om zelf de respondenten te werven. Dit werd gedaan door Reclassering Nederland en uiteindelijk ook door de opdrachtgever. Echter bleek dit langer te duren dan verwacht, waardoor de tijdsplanning van de onderzoekers helaas is uitgelopen. De onderzoekers hebben dus geen invloed gehad op het werven van de respondenten en op de tijdsplanning omtrent de interviews. Uiteindelijk is het alsnog goed gekomen om de interviews tijdig af te nemen en uit te werken.

Ten aanzien van de betrouwbaarheid en validiteit kunnen er twee punten ter discussie gesteld worden, deze zijn hieronder beschreven.

Bij een van de vijf respondenten is het interview afgenomen in het bijzijn van zijn reclasseringsmedewerker. De reclasseringsmedewerker had een afspraak met de jongvolwassene, waarin zij akkoord is gegaan met het afnemen van een interview. De respondent ging akkoord met het bijzijn van zijn reclasseringsmedewerker, tijdens het interview. Doordat zij hierbij aanwezig was, bestaat de kans dat er sociaal wenselijke antwoorden gegeven zijn. Dit is ook het enige interview dat niet is opgenomen, omdat de respondent zijn privacy wilde bewaken. Er is met pen en papier meegeschreven en vervolgens een samenvatting gemaakt van het interview. Hierdoor is er mogelijk informatie verloren gegaan, wat ten nadele kan zijn geweest op de resultaten en conclusies. De samenvatting is voorgelegd aan de respondent, in verband met de betrouwbaarheid en eventuele toevoegingen van hem.

Daarnaast is een van de respondenten geïnterviewd door middel van videobellen, in verband met de woonafstand. Bij dit interview hebben de onderzoekers gemerkt dat het lastig is om in te gaan op het gevoel van de respondent, omdat dit minder goed overkomt via een scherm. Zo was het voor de onderzoekers lastig om door te vragen bij emoties of uitdrukkingen, dat bij de andere respondenten wel gemakkelijker was. Ook kan videobellen invloed hebben op de vertrouwensband, wat ervoor zou kunnen zorgen dat de cliënt terughoudender kan zijn in het geven van antwoorden. Ondanks dat de onderzoekers hun twijfels hadden over het vertrouwen dat opgebouwd kon worden via videobellen, hadden de onderzoekers het gevoel dat de respondent toch vrij heeft kunnen spreken. Daarnaast hebben de onderzoekers de informatie kunnen verkrijgen die nodig was.

Literatuurlijst

Assen, N., Trommelen, J., & De Vries, M. (2009, 9 juli). *Handreiking nazorg jeugdige ex-gedetineerden: Nazorg verzorgd*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit/landelijk-beleid/handreiking-nazorg-jeugdige-ex-gedetineerden/>

Assist Jeugdwerk. (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 28 februari 2018, van <http://AssistJeugdwerkwijkwerk.nl/over-ons/>

Beerthuisen, M., Tollenaar, N., & Van der Laan, A. (2018). *Monitor veelplegers 2017*. Geraadpleegd op 23 maart 2018, van <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2811-monitor-veelplegers.aspx>

Boone, M., Althoff, M., & Koenraadt, F. (2015). *Het leefklimaat in justitiële inrichtingen*. Geraadpleegd op 22 maart 2018, van https://www.wodc.nl/binaries/2548-samenvatting_tcm28-73931.pdf

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017, 11 september). *Misdrijven; opgelegde straffen en maatregelen 1994-2016*. Geraadpleegd op 28 maart, 2018, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81538NED&D1=4-6,10-11&D2=0&D3=3&D4=4&D5=20-22&HDR=G4&STB=G1,G2,G3,T&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, 1 maart). *Verdachten van misdrijven; leeftijd, geslacht en recidive*. Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81997NED&D1=0-1&D2=1&D3=a&D4=0&D5=l&HDR=T,G1,G4&STB=G3,G2&VW=T>

Clëntenbelang Amsterdam. (2017, 28 mei). *Ex-gedetineerde coaches motiveren gedetineerde jongeren*. Geraadpleegd op 22 maart 2018, van <https://www.clentenbelangamsterdam.nl/actueel/nieuws/ex-gedetineerde-coaches-motiveren-gedetineerde-jongeren>

Cooiman, J. (Verslaggever), Villerius, J. (Presentator), & Kootstra, J. (Researcher). (2018, 22 februari). Gevangenis zonder tralies [Videobestand]. In *Brandpunt+*. Geraadpleegd op 26 februari 2018, van <https://brandpuntplus.kro-ncrv.nl/broadcasts/13734/>

Delfos, M. (2014, januari). *Ik heb ook wat te vertellen* (8e druk). Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Elbers, J.M., Weggemans, D., & Liem, M. (2016). *Op vrije voeten: Herintreding van Maatschappelijk Gevoelige Ex-gedetineerden*. Geraadpleegd op 1 maart 2018, van <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/governance-and-global-affairs/isga/2016-11-10-op-vrije-voeten-final.pdf>

Hoeve, M., Jurrius, K., Van der Zouwen, M., Vergeer, M., Voogt, M., & Stams, G.J. (2011). *In de schuld, in de fout?* Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/schuldenproblematiek-als-risicofactor.aspx>

Hoogsteder, L. (2017, 27 september). *Interventie Topzorg*. Geraadpleegd op 30 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Topzorg>

Kalidien, S.N. (2017). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2016: Ontwikkelingen en samenhangen*. Gedownload op 23 februari 2018, van <https://www.criminaliteitinbeeld.nl/onderwerpen/kosten-van-criminaliteit/documenten/publicaties/2017/10/09/criminaliteit-en-rechtshandhaving-2016>

Keswiel, M. (2016, 19 mei). *Wanneer ben je een startup? Dit is de betekenis*. Geraadpleegd op 18 mei 2018, van <https://www.sprout.nl/artikel/startups/wanneer-ben-je-een-startup-dit-de-betekenis>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (z.d.-a). *Re-integratie*. Geraadpleegd op 20 maart 2018, van <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/re-integratie/index.aspx>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (z.d.-b). *Basisvoorwaarde Schulden*. Geraadpleegd op 20 maart 2018, van <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/re-integratie/basisvoorwaarde-schulden.aspx>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (z.d.-c). *Aan de slag met re-integratie*. Geraadpleegd op 22 maart 2018, van <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/re-integratie/aan-de-slag-met-re-integratie.aspx>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2017). *Always-on begeleider*. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <https://startupinresidence.com/ministry-of-security-and-justice/socialissue/mattie-always-on-begeleider/>

Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2016, 9 juni). *Samen investeren in een succesvolle terugkeer naar de maatschappij*. Geraadpleegd op 9 februari 2018, van <https://www.dji.nl/nieuws/nieuwsbericht/samen-investeren-in-een-succesvolle-terugkeer-naar-de-maatschappij.aspx>

Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2017, juni). *Gevangeniswezen*. Geraadpleegd op 8 maart 2018, van <https://www.dji.nl/themas-cijfers-en-publicaties/cijfers-en-publicaties/kerncijfers-dji.aspx>

Movisie. (z.d.). *Participatie en activering*. Geraadpleegd op 4 maart 2018, van <https://www.movisie.nl/kennisdossiers/participatie-en-activering>

Nelissen, P. (2010, juni). *Vastpakken en niet meer loslaten: Een onderzoek naar de werkwijze en effectiviteit van zes Limburgse veiligheidshuizen*. Geraadpleegd op 4 april 2018, van https://www.veiligheidshuizen.nl/publicaties/onderzoek/vastpakken_en_niet_meer_loslaten?term=De%20effectiviteit%20van%20Veiligheidshuizen&p=1#.WsSpyvlubIU

Prang, R., Van Wingerden, S., & Timmer, R. (2010). *Opvang en begeleiding van (ex-) gedetineerden: een hele klus*. Geraadpleegd op 21 maart 2018, van <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/43689>

Reclassering Nederland. (z.d.). *Werkstraffen*. Geraadpleegd op 16 april 2018, van <https://www.reclassering.nl/wat-wij-doen/verdachten-en-veroordeelden/werkstraffen>

Rekenkamer Amsterdam. (2013, mei). *Nazorg aan gedetineerden: Een ongemakkelijke keten*. Gedownload op 19 februari 2018, van https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/wp-content/uploads/2013/05/Nazorg-gedeteneerden_met-kaft_OZR_DEF1.pdf

Renkens, J., Van Overbeek, N., & Gootzen, M. (2015). *Handleiding Pedagogiek: Verwerken interviews & andere kwalitatieve data*. Gedownload op 10 mei 2018, [https://study.han.nl/sites/PED-V4OI-2/utmp/GS/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/sites/PED-V4OI-2/utmp/GS/Resources/16-17Richtlijnen%20kwalitatief%20onderzoek-OIPedagogiek%20\(1\)%20\(1\).pdf&action=default](https://study.han.nl/sites/PED-V4OI-2/utmp/GS/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/sites/PED-V4OI-2/utmp/GS/Resources/16-17Richtlijnen%20kwalitatief%20onderzoek-OIPedagogiek%20(1)%20(1).pdf&action=default)

Rijksoverheid. (z.d.). *Recidive verminderen*. Geraadpleegd op 28 februari 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/recidive/verminderen-recidive>

Rijksoverheid. (2017, 18 december). *Startups krijgen vliegende start tijdens de kick-off van het JenV Startup in Residence Programma*. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/12/18/startups-krijgen-vliegende-start-tijdens-de-kick-off-van-het-jenv-startup-in-residence-programma>

Scholl, N., & Olivier, L. (2014, mei). *De essentie van kwalitatief marktonderzoek*. Gedownload op 23 februari 2018, van http://moa04.artoo.nl/clou-moaweb-images/images/bestanden/pdf/Studenteninformatie/SCHOLL_OLIVIER_De_essentie_van_kwalitatief_onderzoek_versie4.pdf

Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2014). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

Van der Veen, M., & Goijarts, F. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaalagogisch werk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Van der Velde, M., Jansen, P., & Dijkers, J. (2015). *Praktijkgericht onderzoek*. Educatieve Uitgeverij Nederland: Hilversum.

Van Erp, J., Van der Geest, V., Huisman, W., & Verbruggen, J. (2011). Criminaliteit en werk: Een veelzijdig verband. *Tijdschrift voor Criminologie*, 2, 71-85. Geraadpleegd op 6 maart 2018, van <https://repub.eur.nl/pub/23724/>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2009, juni). *Handreiking bij Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-)gedetineerde burgers gemeenten – Justitie*. Geraadpleegd op 16 februari 2018, van

[https://vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Sez/OGZ/Handreiking volwassen ex-gedetineerden compleet.pdf](https://vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Sez/OGZ/Handreiking_volwassen_ex-gedetineerden_compleet.pdf)

Voor positiviteit. (z.d.). *Spreuken*. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van

<https://www.voorpositiviteit.nl/spreuken/>

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N., Verweij, S., Timmermans, M., Witvliet, M., & Homburg, G.H.J. (2016). *Terugval in recidive*. Gedownload op 15 februari 2018,

van https://www.wodc.nl/binaries/cahier-2014-16-volledige-tekst_tcm28-72425.pdf

Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum. (2018, februari). *Einde aan daling recidive justitiabelen*. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <https://www.wodc.nl/wodc-nieuws/recidive-onder-justitiabelen-2016.aspx>

Zebel, S., Alberda, D.L., & Wartna, B.S.J. (2014). Recidive na een reclasseringscontact. Gedownload op 16 april 2018, van <https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:92f52734-d887-4776-8699-8afbef9c0115/>

Bijlagen

Bijlage 1 Interviewgids

Topics

Re-integratie, huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, identificatiebewijs, sociaal netwerk, motivatie, recidiveren.

<u>Thema's die aan bod komen</u>	<u>Verdiepende vragen (doorvragen)</u>
Introduceer het gesprek met de volgende informatie	
• Bedanken voor het meedoen. • Onderzoek toelichten. • Uitleg geven over de privacy en anonimiteit. • Antwoorden is niet verplicht. • Vragen om toestemming voor geluidsopname + formulier ondertekenen. • Heeft de respondent voorafgaand aan het interview nog vragen? • Onderzoekers stellen zichzelf voor. Noemen hierbij duidelijke onderwerpen als voorbeeld voor de respondent.	<i>Wij zitten hier absoluut niet om jou te veroordelen, maar wij zouden juist graag jouw hulp/ input willen. Wij zijn benieuwd op welke manier jongeren die in aanraking zijn geweest met justitie, ondersteunt willen worden in het weer meedoen in de samenleving (en de criminaliteit achterlaten).</i> <i>Let op: vertel over de delicten waarvoor je gestraft bent, daar zouden wij graag informatie over willen. Je hoeft niet te vertellen over de delicten die niet bekend zijn bij politie of justitie.</i>
Algemene vragen	
<i>Vragen of de respondent zich voor zou willen stellen.</i>	Alternatieve vragen • Zou je wat willen vertellen over waar je goed in bent? Of wat je leuk vindt? • Wat is je leeftijd?
Zou je willen vertellen wat je op dit moment in je dagelijks leven doet?	Alternatieven vragen • Volg je een opleiding of werk je? Wil je daar iets over vertellen?

<i>Wij zitten hier natuurlijk voor het onderzoek, zoals in het begin verteld is. Vind je het goed om er nu iets serieuzer op in te gaan?</i>	
Zou je iets willen vertellen over het delict waarvoor je veroordeeld bent?	Alternatieve vragen • Waarvoor ben je gestraft? • Hoe lang heb je vastgezeten? • Hoeveel uren taakstraf heb je gehad?
Wil je vertellen wat maakte dat je op dat moment de verkeerde keuzes gemaakt hebt?	Alternatieve vragen • Op welke manier hebben jouw vrienden, familie en andere mensen om jou heen invloed gehad op de keuzes die je maakte voordat je in aanraking kwam met justitie? • Heeft jouw werk/ opleiding invloed gehad op de keuzes die je maakte? • Heeft alcohol of drugs een rol gespeeld bij het maken van bepaalde keuzes, waardoor je in aanraking bent gekomen met justitie?
Re-integratie	
Welke dingen hebben jou geholpen om jouw leven weer op te pakken tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Hoe was het voor jou om na beëindiging van je straf jouw leven weer op te pakken? • Welke belangrijke gebeurtenissen hebben gezorgd voor een positieve verandering? • Hoe komt het dat het niet gelukt is je leven op te pakken? • Wat had je nodig om dit te laten slagen
Welke ondersteuning na tijdens of beëindiging van je straf heeft jou geholpen?	Alternatieve vragen • Heb je gebruik gemaakt van professionele hulp? • Heb je hulp gevraagd bij je sociaal netwerk? • Welke hulp was helpend en welke juist niet? • Op welke moment had je de meeste behoefte aan hulp? • Hoe ben je tijdens je straf voorbereid op het weer meedoen in de samenleving?

Welke dingen vond je lastig bij het oppakken van je leven tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Wat heb je gemist aan ondersteuning? • Heb je problemen ervaren op het gebied van sociale of praktische zaken? <i>(wanneer een jongere dit niet begrijpt, vragen noemen van de topics hieronder).</i>
Vragen die gesteld kunnen worden op het gebied van huisvesting, werk en inkomen, financiën, zorg, identificatiebewijs, sociaal netwerk en motivatie (topics).	
<u>Huisvesting:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van huisvesting tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Welke hulp heb je gekregen? • Wat heb je gemist aan hulp? • Wist je waar je terecht kon voor het vinden van een woning? • Hoe bevalt het zelfstandig wonen? • Op welke manier had je graag ondersteuning willen krijgen?
<u>Werk en inkomen:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van werk en inkomen tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Welke hulp heb je gekregen? • Wat heb je gemist aan hulp? • Wist je waar je terecht kon voor het vinden van werk of regelen van een inkomen? • Op welke manier had je graag ondersteuning willen krijgen? • Op welke manier heeft jouw werk/ opleiding een positieve invloed gehad, na het beëindigen van je straf?
<u>Financiën:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van financiën tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Heb je inzicht in je financiën? • Op welke manier heb je inzicht gekregen in je financiën? • Welke hulp heb je gekregen? • Wat heb je gemist aan hulp? • Op welke manier zou je graag ondersteuning willen krijgen?

<u>Zorg:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van zorg tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Hoe verliep het aanvragen van een zorgverzekering? • Welke hulp heb je gekregen? • Wat heb je gemist aan hulp? • Wist je waar je terecht kon voor het aanvragen van een zorgverzekering? • Heb je inzicht in je zorgverzekering? • Op welke manier zou je graag ondersteuning willen krijgen?
<u>Identificatiebewijs:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van identificatiebewijs tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Hoe verliep het aanvragen van een id-kaart? • Wist je waar je terecht kon voor het aanvragen van een id-kaart? • Welke hulp heb je gekregen? • Wat heb je gemist aan hulp? • Waar liep je tegenaan toen je geen id-kaart had?
<u>Sociaal netwerk:</u> Aan welke ondersteuning heb/had je behoefte op het gebied van jouw sociaal netwerk tijdens of na beëindiging van je straf?	Alternatieve vragen • Op welke manier is je sociaal netwerk veranderd na de straf? • Op welke manier is het jou gelukt om je oude vrienden achter je te laten? • Wat heb je gemist aan hulp op het gebied van het sociaal netwerk? • Op welke manier zou je graag ondersteuning willen krijgen? • Heb je het idee dat de mensen om jou heen een bepaald beeld over jou hebben? Waar merk je dat aan?
<u>Motivatie</u> Wat motiveert jou om door te gaan met de positieve dingen in je leven?	Alternatieve vragen • Wat geeft jou motivatie om door te gaan, nadat er iets is tegengevallen? • Wat doe je als je niet bezig bent met je werk/opleiding? • Heb je na het uitzitten van je straf meer motivatie voor school/opleiding/ werk? • Wat zou kunnen helpen om structuur te krijgen in je dagelijks leven? Wat gebeurt er als je geen structuur hebt? • Welke hulp motiveert jou?

Recidiveren	
Wat zouden mogelijke redenen kunnen zijn om weer opnieuw de fout in te gaan?	• Denk je dat je weer opnieuw de fout in kunt gaan? • Wat maakt dat die kans wel of niet bestaat? • Hoe zou je dit kunnen voorkomen?
Afsluitende vragen	
Stel je voor dat je nogmaals een straf krijgt, wat zou jou dan na deze straf helpen om je leven weer op te pakken?	
Hoe zie je jouw leven over vijf jaar?	• Wat heb je nodig om hier te komen?
• Heb je nog vragen? • Bedanken voor de openheid in het beantwoorden van de vragen. • De mogelijkheid geven om contact op te nemen met Johnny (de opdrachtgever)	• <i>Telefoonnummer geven.</i>

Bijlage 2 Tabel respondentgegevens

Code	Geslacht	Opleiding	Leeftijd	Soort delict	Soort straf	Wanneer is het delict gepleegd?
R1	man	Laag	20	vermogensdelict, geweldsdelict,	twee keer 40 uur taakstraf + twee keer 3 dagen detentie	2 jaar geleden laatste delict.
R2	man	Gemiddeld	22	vermogensdelict	in afwachting	2 maanden geleden
R3	man	Hoog	21	vermogensdelict	4 dagen detentie + 60 uur taakstraf	7 maanden geleden
R4	man	onbekend	23	onbekend	detentie (onbekend hoe lang), sinds november vrij.	onbekend
R5	man	Gemiddeld	19	Verdacht van: vermogensdelict en geweldsdelict. Dit wordt ontkend.	in afwachting	onbekend

Opleidingsniveau:

Hoog = Havo, VWO en HBO, Universiteit

Gemiddeld = VMBO kader en theoretisch en MBO niveau 3 en 4

Laag = VMBO basis, praktijkonderwijs en MBO niveau 1 en 2

Bijlage 3 Afspraken transcriberen

Onderstaande afspraken zijn gebaseerd op de afspraken uit de handleiding over het verwerken van gegevens in een kwalitatief onderzoek, die opgesteld zijn door Renkens, Overbeek en Gootzen (2015).

Het gehele interview wordt uitgetypt zonder onderbreking (geen enter of witregel gebruiken).

Wat	Hoe
Er worden haakjes gezet om de tekst die wordt gezegd door de interviewer. Er worden geen haakjes gezet om de tekst die wordt gezegd door de respondent.	Deze haakjes worden gebruikt: [Tekst van de interviewer] Dus, bijvoorbeeld: [Zou je willen vertellen wat je op dit moment in de dagelijks leven doet?] Ik ga naar school en ik voetbal graag.
De reacties van de interviewer, waarmee getoond wordt, dat de interviewer luistert	Alle 'hm', 'ja', 'oké' worden niet genoteerd, als deze gebruikt zijn om te tonen dat er geluisterd wordt.
Een stilte van 3 sec. of meer	(spatie) ... (spatie)
Emoties of non-verbale uitingen, die je kunt horen. De emoties of non-verbale uitingen die alleen zichtbaar waren en die de interviewer zich nog herinnert, mogen ook toegevoegd worden aan het transcript.	(lacht), (hoest), (zucht), (huilt).
Wanneer het niet verstaanbaar is wat de respondent of interviewer zegt	(onverstaanbaar)

Een tekstfragment waarbij er af en toe gebrabbeld wordt, maar waarbij de onderzoeker met zekerheid kan zeggen waarover het gaat.	Deze tekst kan geredigeerd worden. Geredigeerde tekst: Toen ik gisteren naar het voetbalveld ging om de kinderen op te halen, was er geen openbaar vervoer. i.p.v. Toen ik gist... naar het voetbalvvv... ging om de kinderen op te haal, was er geen opbaar vvv.
De respondent zegt op het begin van de zin 'uhm'	Uhm(spatie)
De respondent zegt midden in de zin 'uhm'	(spatie)uhm(spatie)
Wanneer de respondent of interviewer iets noemt, wat herleid kan worden aan een persoon (bijvoorbeeld een naam of woonplaats)	Dit wordt niet weergegeven in het transcript, maar volledig geanonimiseerd: Naam wordt weergegeven door: (noemt naam) Woonplaats wordt weergegeven door: (noemt woonplaats).

Kort voorbeeld:

[en hoe oud was je, toen je ontdekte..] Ja al heel vroeg dus eigenlijk ... achteraf denk ik dat. Ik weet nog heel goed hoe we, als kleuter, om de beurt in de rij moesten gaan staan, jongens bij de jongens, meisjes bij de meisjes. En dat ik, ik was aan de beurt, en ik liep naar die rijen ... en de rij van de meisjes trok aan me als een een, een magneet zeg maar, echt héél sterk werd ik naar die rij getrokken, daar hoorde ik bij. Maar dat kon niet, dat mocht natuurlijk niet, dus ik liep door, heel langzaam, en mijn benen voelden helemaal zwaar hoe dicht ik bij die jongens kwam. Ik weet nog zo goed de angst, het niet kloppen en niet thuishoren ... [en dat was het moment, dat je ontdekte, dat je wist, dat je geen jongen was..?] ... Nou, ik wist het niet, niet dat ..uhm.. ik was natuurlijk wel een jongen, ik leek op die andere jongetjes uit mijn klas. Uhm.. maar het klopte van geen kanten, ik kon helemaal niks met die jongens, ik hoorde echt bij de meisjes.

Bijlage 4 Codelijst

Code	Betekenis
Huisvesting	Een plek om te wonen, waar men tijdelijk of vast onderdak heeft.
Werk en inkomen	Werk: arbeid dat geleverd wordt voor een bepaald productieproces. Inkomen: geld dat binnenkomt wanneer er arbeid is geleverd of wat via een uitkering binnenkomt.
Opleiding	Een studie waarin je leert voor een bepaald beroep.
Financiën	Geldzaken.
Zorg	Het in bezit zijn van een zorgverzekering, waardoor iemand verzekert is voor bepaalde zorg die nodig is.
Identificatiebewijs	Een pas waar iemand zich meer kan identificeren.
Vrienden	Sociale relaties.
Verkeerde vriendenkring	Sociale relaties die een negatieve invloed uitoefenen op een persoon.
Omgeving	Een kring om iemand heen, waarin hij met personen omgaat.
Thuisituatie	De plek waar iemand woont, waar die thuis is.
Vrije tijd	Tijd die iemand vrij te besteden heeft, zonder verplichtingen.
Motivatie	Aansporing waardoor iemand zich aangezet voelt tot iets.
Positiviteit	Optimistisch.
Structuur	Een vast ritme op de dag.
Keuzes	Besluit om tussen verschillende mogelijkheden er een te kiezen.
Instanties	Organisaties die diensten verlenen.
Reclassering	Organisatie die veroordeelde na hun straf begeleiding geeft in het terugkeren naar de samenleving.
Ervaringsdeskundige	Iemand die ervaring heeft opgedaan in zijn leven en deze kennis professioneel kan inzetten en overdragen op anderen.
Hulp	Handelingen om iemand ondersteuning te verlenen.
Realisatie	Bewust besef van iets.
Terugvallen	Weer in de oude gewoonte terugkomen.
Strafblad	Uittreksel dat een opsomming bevat van strafrechtelijke veroordelingen die een bepaald persoon heeft opgelopen.
Straf	Vervelende maatregelen voor een persoon, omdat die iets gedaan heeft wat niet mocht.
Delict	Handeling die in de Wet strafbaar is gesteld.
Leven oppakken	Weer deel uitmaken van de samenleving.

Bijlage 5 Overzicht categorieën

Categorie A: Toekomst	Categorie B: Basisvoorwaarden die na hulp gerealiseerd zijn	Categorie C: Basisvoorwaarden die gerealiseerd zijn	Categorie D: Basisvoorwaarden die nog niet gerealiseerd zijn	Categorie E: Gemiste ondersteuning
Terugvallen 1x	Huisvesting 2x	Identificatiebewijs 3x	Werk en inkomen 2x	Ervaringsdeskundige 1x
Opleiding 3x	Zorg 2x	Zorg 2x	Opleiding 1x	Hulp 3x
Huisvesting 1x	Financiën 4x	Vrienden 3x	Vrienden 1x	Zorg 1x
Vrije tijd 1x	Werk en inkomen 3x	Financiën 2x		Instanties 4x
Positiviteit 2x	Identificatiebewijs 1x	Huisvesting 3x		
Ervaringsdeskundige 1x	Verkeerde vriendenkring 2x	Werk en inkomen 2x		
Realisatie 4x				
Categorie F: Helpende ondersteuning	Categorie G: Invloeden sociaal netwerk	Categorie H: Moeilijkheden na delict	Categorie I: Re- integreren	
Ervaringsdeskundige 2x	Verkeerde vriendenkring 3x	Opleiding 2x	Leven oppakken 5x	
Motivatie 5x	Omgeving 8x	Reclassering 1x	Thuisituatie 2x	
Thuisituatie 4x	Keuzes 1x	Strafblad 2x	Terugvallen 1x	
Hulp 3x		Omgeving 3x	Vrije tijd 2x	
Opleiding 1x		Huisvesting 1x	Ervaringsdeskundige 1x	
Reclassering 1x		Werk en inkomen 3x		
Positiviteit 2x		Zorg 1x		
Omgeving 2x		Identificatiebewijs 1x		
Structuur 1x		Financiën 2x		
Werk en inkomen 2x		Vrije tijd 1x		
Financiën 2x		Structuur 2x		
Huisvesting 1x				
Identificatiebewijs 1x				
Zorg 1x				

Bijlage 6 Verklaring van geheimhouding

Bijlage 7: Verklaring geheimhouding en zorgvuldige omgang met persoonsgegevens door studentonderzoeker

Onderzoek bij mensen of verzamelen van gegevens van mensen vereist bijzondere zorgvuldigheid. Om de privacy van betrokkenen te waarborgen, dien je als studentonderzoeker altijd vertrouwelijk en zorgvuldig met die informatie om te gaan.

Deze geheimhoudingsplicht geldt voor alle medewerkers in zorg en welzijn. Je verbindt je aan geheimhouding door het ondertekenen van deze verklaring.

In te vullen door student:

Studentnummer	547490
Naam	Aniek Sanders
Opleiding	Pedagogiek
Geboortedatum	03-07-1996
Geboorteplaats	Oirto

Hierbij verklaar ik dat:

- ik op de hoogte ben van de informatie en werkwijze zoals vastgelegd is in deze *Gedragcode*. Ik begrijp de informatie en werkwijze en zal me eraan houden zolang ik studeer aan de HAN;
- ik in dit kader aan niemand identificeerbaar zal openbaren wat mij tijdens het onderzoek is verteld of wat ik op een andere manier te weten ben gekomen;
- ik zorgvuldig en verantwoord omga met de onderzoeksgegevens en met de aan mij verleende toegang tot digitale gegevensdragers.

Datum	28-2-2018
Handtekening	

Bijlage 7: Verklaring geheimhouding en zorgvuldige omgang met persoonsgegevens door studentonderzoeker

Onderzoek bij mensen of verzamelen van gegevens van mensen vereist bijzondere zorgvuldigheid. Om de privacy van betrokkenen te waarborgen, dien je als studentonderzoeker altijd vertrouwelijk en zorgvuldig met die informatie om te gaan.

Deze geheimhoudingsplicht geldt voor alle medewerkers in zorg en welzijn. Je verbindt je aan geheimhouding door het ondertekenen van deze verklaring.

In te vullen door student:

Studentnummer	550239
Naam	Maurice Deabbels
Opleiding	Pedagogiek HAN Nijmegen
Geboortedatum	06-12-1995
Geboorteplaats	Utrecht

Hierbij verklaar ik dat:

- ik op de hoogte ben van de informatie en werkwijze zoals vastgelegd is in deze *Gedragscode*. Ik begrijp de informatie en werkwijze en zal me eraan houden zolang ik studeer aan de HAN;
- ik in dit kader aan niemand identificeerbaar zal openbaren wat mij tijdens het onderzoek is verteld of wat ik op een andere manier te weten ben gekomen;
- ik zorgvuldig en verantwoord omga met de onderzoeksgegevens en met de aan mij verleende toegang tot digitale gegevensdragers.

Datum	13-03-2018
Handtekening	M. Deabbels